

FI lausuntopyyntö VV

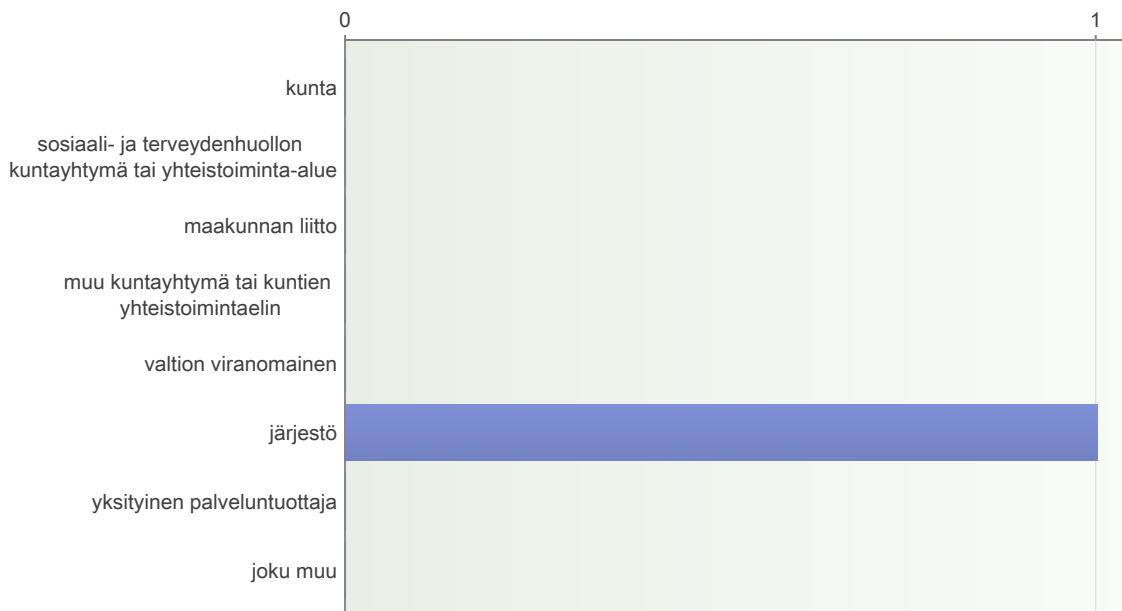
1. TAUSTATIEDOT

Vastaajien määrä: 1

Vastaajatahon virallinen nimi	Vastauksen kirjanneen henkilön nimi	Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot	Lausuntopyynnön käsittelypäivämäärä toimielimessä	Toimielimen nimi
Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry	Esa Iivonen, johtava asiantuntija, esa.iivonen@mll.fi, 050 411 1562	Milla Kalliomaa, pääsihteeri, milla.kalliomaa@mll.fi, 040 838 6778	27.3.2017	MLL:n johtoryhmä

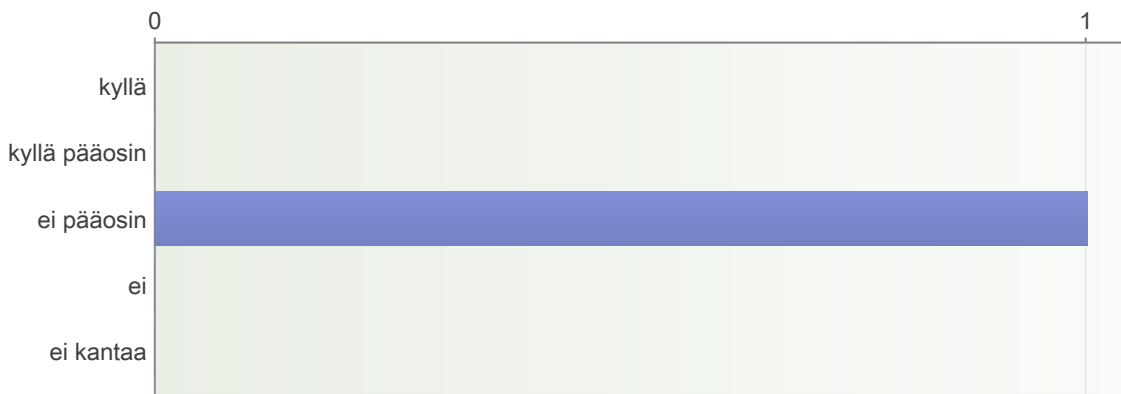
2. Onko vastaaja

Vastaajien määrä: 1

3. 1. Voidaanko uudistuksella kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta?

Vastaajien määrä: 1

4. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Lasten, nuorten ja lapsiperheiden kannalta keskeistä on riittävien ja laadukkaiden sosiaali- ja terveyspalveluiden saatavuuden, laadun ja vaikuttavuuden parantaminen. Tässä hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamisen vahvistaminen sosiaali- ja terveydenhuollossa ja muussa yhteiskunnan toiminnassa on tärkeää.

Hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen edellyttää, että julkisen vallan toiminnassa valtio-, maakunta- ja kuntatasolla aktiivisesti pyritään kaventamaan hyvinvointi- ja terveyseroja. Tämä edellyttää erityisen huomion kiinnittämistä heikommassa asemassa olevien ihmisten tilanteeseen palveluissa. Nyt suunniteltu valinnanvapausmalli tulee johtamaan hyvinvointi- ja terveyserojen kasvuun. Malli soveltuu huonosti paljon palveluita tarvitsevien lasten, nuorten ja perheiden tarpeisiin. Valinnanvapausmallin riskinä on sosiaali- ja terveyspalveluiden integraation heikentyminen ja siten palveluiden vaikuttavuuden heikentyminen.

Hyvinvointi- ja terveyserot juontavat juurensa lapsuudesta. Lapsuus ja sen olosuhteet muodostavat perustan myöhemmälle hyvinvoinnille ja työ-, opiskelu- ja toimintakyvylle. Onnistuminen hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamisessa edellyttää, että erityinen huomio kiinnitetään lapsuusiän hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamiseen. Tämä on tunnistettava ja huomioitava sote- ja valinnanvapausuudistuksessa.

Maakunnilla on vahvemmat voimavarat, joten järjestämisvastuun siirtäminen maakunnille periaatteessa parantaa mahdollisuuksia turvata lasten ja perheiden sosiaali- ja terveyspalveluiden saatavuus. Lapsille ja nuorille tärkeät varhaiskasvatus, koulutus ja vapaa-ajan palvelut jäävät kuntien järjestämisvastuulle. Maakunnan ja kunnan palveluiden väliin tulee rajapinta, mikä voi heikentää palveluiden vaikuttavuutta, jos palveluista ei pystytä luomaan lapsilähtöistä kokonaisuutta, jossa tiedonkulku auttajien välillä on riittävää, eri alojen ammatillaiset kohtaavat perheitä yhdessä ja jossa ongelmia voidaan tehokkaasti ennaltaehkäistä.

Sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisvastuun siirtäminen maakunnille ja palveluiden yhtiöittäminen tulee väistämättä keskittämään palveluita ja heikentämään palveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta. Pieniä sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköitä tullaan lakkauttamaan yhtiöittämisen seurauksena, kun liiketaloudelliset seikat ohjaavat päätöksentekoa. Palveluita tullaan keskittämään ja palveluverkkoa harventamaan, mikä vaarantaa palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden erityisesti pienemmillä paikkakunnilla ja harvaan asutuilla seuduilla.

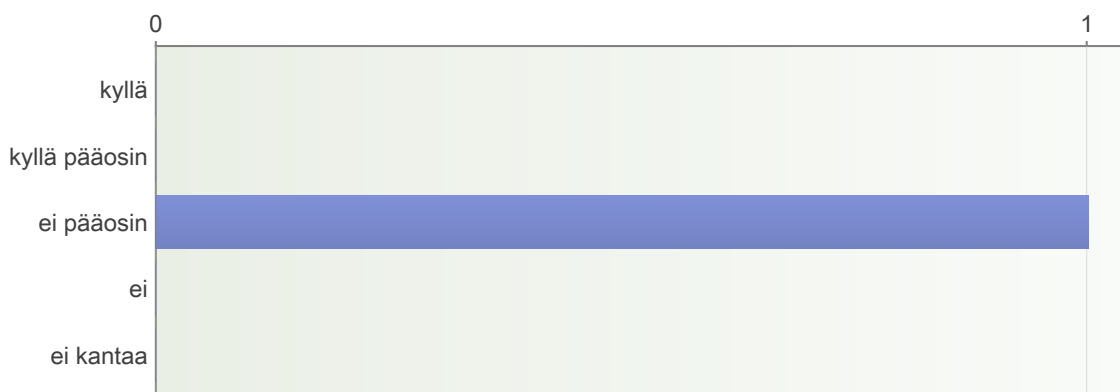
Sote-palveluiden valinnanvapauden toteutuminen tulee vaihtelevaan merkittävästi riippuen alueen väestöpohjasta. Väestöstään pienemmillä alueilla valinnanvapausmahdollisuudet tulevat olemaan rajoitetut.

Valinnanvapausmalli uhkaa heikentää palveluiden jatkuvuutta, mikä on erityisesti lapsiperheiden palveluissa huono asia. Jatkuvuus parantaa palveluiden vaikuttavuutta ja laatua. Jatkuvuus palveluissa myös vahvistaa varhaisen tuen ja ennalta ehkäisemisen mahdollisuuksia.

Väestön terveys- ja hyvinvointierojen kaventaminen ja palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden parantaminen edellyttävät, että potilaat ja asiakkaat saavat tarpeisiinsa nähden riittäviä palveluita. Koska sote-uudistus ja siihen liitetty valinnanvapausmalli todennäköisesti nostavat palveluiden kustannuksia, seurauksena on palveluiden rajaaminen ja asiakasmaksujen korottaminen, mikä johtaa siihen, ettei tavoitteita saavuteta.

5. 2. Edistääkö uudistus tarkoituksenmukaisella tavalla asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia omiin palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

6. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Valinnanvapauslakiluonnos perustuu vahvasti yksilön valinnanvapauteen, eikä perheen palvelutarvetta ole mietitty kokonaisuutena. Erityisen ongelmallista tämä on tilanteissa, joissa olisi ehdottoman tärkeää, että lasten ja perheiden palvelut tukisivat toisiaan.

Lakiluonnoksen mukaan alaikäiselle potilaalle/asiakkaalle palveluntuottajan valinnan tekee huoltaja tai muu laillinen edustaja. Lakiluonnoksen mukaan jo 12 vuotta täyttänyt voisi itse valita palvelun tuottajan, jos hän ikänsä ja kehitystasonsa perusteella kykenee päättämään hoidostaan ja huolenpidostaan. Säännöksen soveltaminen käytännön potilastyössä ja sosiaalihuollossa tulisi olemaan erittäin hankalaa.

Lapselle on aivan eri asia päättää hoitoonsa liittyvistä asioista kuin vertailla ja valita sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajia. Alaikäisen potilaan itsemääräämisoikeus hoidon suhteen ei ole yleinen vaan tilanne- ja tapauskohtainen. Alaikäisellä voi olla jonkin toimenpiteen osalta oikeus itsemääräämiseen ja toisen toimenpiteen osalta hänellä ei ole tätä oikeutta. Tämä potilaslain lähtökohta tekee erittäin vaikeaksi hoitoon liittyvän itsemääräämisoikeuden yhdistämisen palveluntuottajan valintaan alaikäisen osalta.

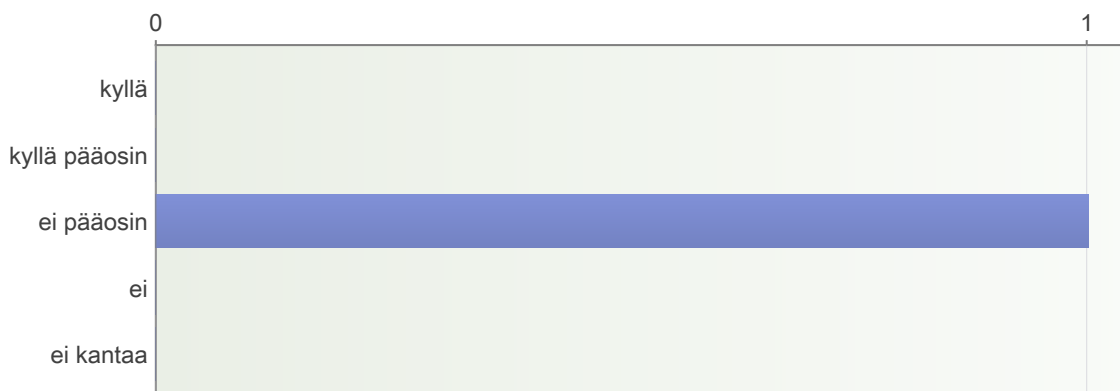
Säännöksen lähtökohtana on oltava paitsi lapsen oikeus osallistua ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti itseään koskevaan päätöksentekoon myös lapsen oikeus erityiseen suojeluun ja huolenpitoon. Lapselta ei voida edellyttää samanlaista kykyä itsenäisiin valintoihin kuin aikuiselta. Lapsenhuoltolaki velvoittaa huoltajia turvaamaan lapselle tarpeellisen huolenpidon sekä antamaan tukea kasvuun ja itsenäistymiseen.

Lainsäädännössä on myös varmistettava, että lapsen etu on ensisijainen harkintaperuste, kun valitaan sosiaali- ja terveystalvelun tuottajaa alaikäiselle. Lapsen edun ensisijaisuus on kirjattava säännökseen. Palveluntuottajan valinnassa ensisijaisena harkintaperusteena on aina oltava lapsen etu. Lapsen etu on arvioitava tilannekohtaisesti ja se muodostuu lapsen oikeuksien kokonaisuudesta.

YK:n lapsen oikeuksien sopimus, perustuslaki ja lapsenhuoltolaki lähtevät siitä, että lasta tulee tukea ja ohjata kohti aikuisuutta ja asteittain lisääntyvää itsemääräämisoikeutta ja autonomiaa. Palveluntuottajan valintaa koskevan säännöksen lähtökohtana on oltava paitsi lapsen oikeus osallistua ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti itseään koskevaan päätöksentekoon myös lapsen oikeus erityiseen suojeluun ja huolenpitoon. Lapsenhuoltolaki velvoittaa huoltajia turvaamaan lapselle tarpeellisen valvonnan ja huolenpidon sekä antamaan tukea kasvuun ja itsenäistymiseen. Lapselle ei saa säilyttää vastuuta omasta hoidostaan ja huolenpidosta, vaan vastuun on oltava aikuisilla.

7. 3. Antaako uudistus asiakkaalle riittävät mahdollisuudet hakeutua asiakkaan omaan tilanteeseen sopivaan palveluun?

Vastaajien määrä: 1

8. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Valinnanvapauslainsäädäntö vaikuttaa merkittävästi sosiaali- ja terveystalveluiden järjestämiseen ja tuottamiseen. Sote-uudistuksen toteutuksen kannalta on ongelmallista, että valinnanvapautta koskeva lainsäädäntö on valmisteltu eritahtisesti muusta sote-uudistuksesta, mutta sen valinnanvapauslainsäädännön on kuitenkin tarkoitus tulla voimaan samanaikaisesti sote-uudistuksen kanssa. Tämä on täysin epärealistista ja toteutuessaan johtaisi suuriin vaikeuksiin sosiaali- ja terveystalveluiden järjestämisessä ja tuottamisessa.

Ehdotettu valinnanvapausmalli on monimutkainen, sekava ja vaikeasti hahmotettava. Jos asiakas/potilas ei hahmota järjestelmää, on vaikea vaikuttaa omiin palveluihinsa. Erityisen vahvasti tämä koskee heikkoja väestöryhmiä, kuten lapsia ja nuoria sekä heikossa asemassa olevia lapsiperheitä.

Asiantunteva ja asiakkaan/potilaan yksilöllisen tilanteen tunnistava neuvonta ja palveluohjaus nousevat keskeiseen rooliin oikeanlaisen talvelun/hoidon saamisen turvaamisessa. Jotta ihmisillä on mahdollisuudet tehdä valintoja ja vaikuttaa omiin palveluihinsa, on heillä oltava riittävästi tietoa talveluista ja talveluntuottajista. Hyvässä asemassa olevien lasten, nuorten ja perheiden kohdalla valinnanvapaus voi luoda lisää mahdollisuuksia valita omaan tilanteeseen parhaiten sopivat talvelut. Malli voi kuitenkin olla hyvin

ongelmallinen sellaisille perheille, joilla on moninaisia palvelutarpeita, joihin vastaamiseen tarvitaan palveluja mahdollisesti useilta palveluntuottajilta. Esimerkiksi lastensuojelun, mielenterveyspalveluiden tai päihdepalveluiden asiakkaana olevan perheen jäsenellä voi kullakin olla omat palvelupolut.

Syrjäytymisriskissä olevien lasten, nuorten ja lapsiperheiden kananalta ehdotettu valinnanvapausmalli on ongelmallinen. Niiden lasten, nuorten ja perheiden kohdalla, jotka käyttävät paljon eri palveluita, palveluiden integraatio uhkaa heikentyä. Palveluiden yhteensovittaminen on todella suuri haaste valinnanvapausmallissa. Erityisesti heikommassa asemassa olevien lasten, nuorten ja perheiden palveluiden asema valinnanvapausjärjestelmässä huolestuttaa.

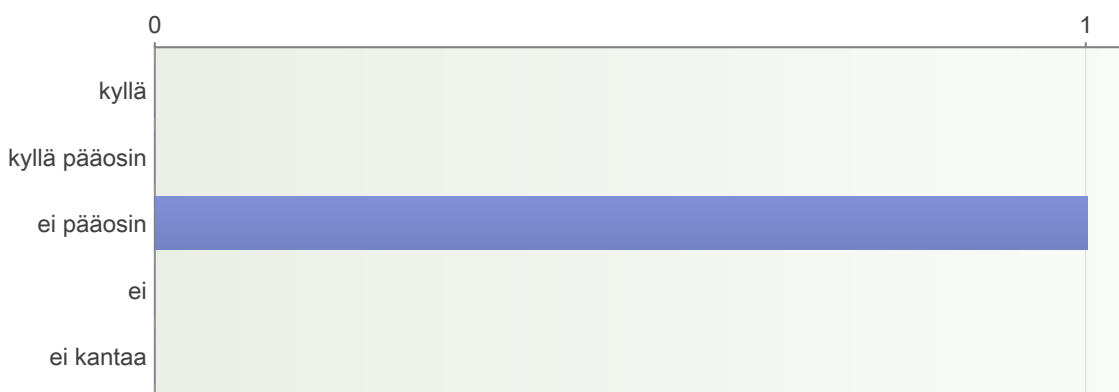
Maakuntien mahdollisuudet toteuttaa valinnanvapausmallia vaihtelevat. Valinnanvapausmalli toteutuu hyvin eri tavoin eri puolilla maata. Maakunnan järjestämisvastuulla olevien palvelujen saatavuuden ja laadun tulee olla kunnossa sekä asiakasmaksujen kohtuulliset, jotta ihmisten ei tarvitse enenevässä määrin tukeutua omakustanteisiin palveluihin. Valinnanvapausmallin riskinä on, että enenevässä määrin sosiaali- ja terveyspalveluiden kustannusvastuu siirtyy potilaille ja asiakkaille itselleen. Tämä on erityisen haitallista heikossa asemassa olevien ihmisen kannalta.

Sote-uudistuksen tavoite oli yksinkertaistaa ja parantaa palvelujen saantia. Nyt esitetyt ratkaisut lisäävät hallinnollista työtä. Muun muassa palveluiden yhtiöittämisspakko luo uusia raja-aitoja palveluihin ja uhkaa johtaa siihen, että liiketaloudellisin perustein valikoidaan potilaita ja asiakkaita hoidon- ja palvelutarpeen sijaan. Lisäksi ehdotettu valinnanvapausjärjestelmä erilaisine valintoineen (sote-keskus, setelit, liikelaitoksen perustason ja erityistason toimipiste jne.) monimutkaistavat järjestelmää.

Valinnanvapaus sopii ennen kaikkea hyvässä asemassa oleville ja harvoin terveyspalveluja tarvitseville asiakkaille. Niiden lasten, nuorten ja perheiden kohdalla, jotka käyttävät paljon eri sote-palveluita, palveluiden integraatio ja saatavuus todennäköisesti heikkenevät valinnanvapausmallin myötä.

9. 4. Jos asiakkaalla on laaja-alaisia palveluntarpeita, toteutuuko uudistuksessa asiakkaan mahdollisuus saada tarpeen mukaisella tavalla yhteensovitettuja palveluita?

Vastaajien määrä: 1

10. Vapaamuotoiset huomiot.

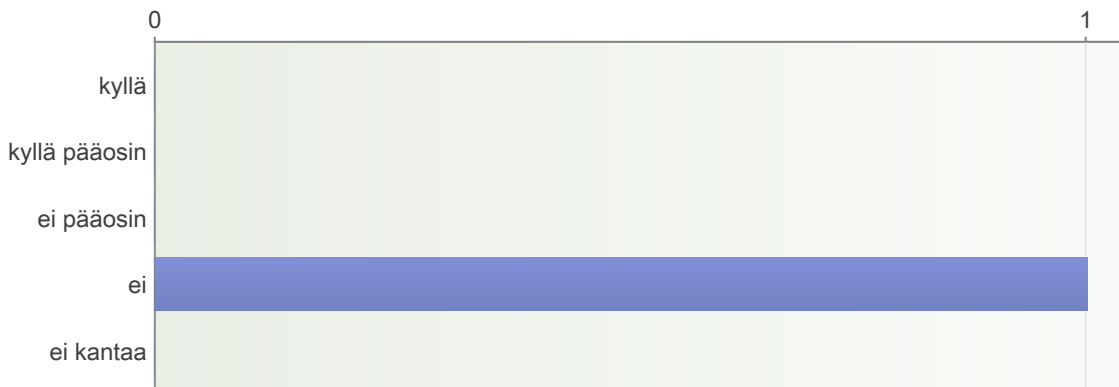
Vastaajien määrä: 1

- Ehdotettu valinnanvapausmalli vaikeuttaa palveluiden yhteen sovittamista. Maakunnan järjestämisvastuun toteuttaminen tulee olemaan erittäin haastavaa, koska hoitokokonaisuudet ja palveluketjut jakautuvat laajalaisesti eri tahoille. Riski alihoitamiseen on ehdotetussa kapitaatioperusteisessa rahoitusmallissa suuri.

Erityisesti heikommassa asemassa olevien lapsiperheiden tilanne uhkaa huonontua. Valinnanvapausmalli voi muodostua ongelmaksi erityisesti niiden perheiden kohdalla, joissa perheenjäsenet tarvitsevat paljon palveluita ja joissa lapsilla ja aikuisilla on omia palvelupolkujaan. Toimivan palvelukokonaisuuden saavuttaminen näille perheille muodostuu haastavaksi tehtäväksi. Tässä onnistuakseen maakunnan olisi kyettävä vahvaan palvelun tuottajien ohjaukseen, mutta maakunnalla ehdotetussa mallissa ei kuitenkaan tähän ole välineitä. Lisäksi asiakkaiden ja potilaiden neuvonnan ja palveluohjauksen on oltava aivan toista luokkaa kuin nyt. Ehdotettu valinnanvapausmalli voi sopia yksittäisiin ja selkeisiin hoitotoimenpiteisiin, mutta huonosti tilanteisiin, jotka vaativat moniammatillista työskentelyä ja pitkäkestoista sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkuutta.

11. 5. Antaako uudistus riittävät edellytykset saavuttaa 3 miljardin euron kustannusten kasvun hillinnän tavoite?

Vastaajien määrä: 1

12. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, ehkäisevän työn vahvistaminen ja hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen on nostettava keskeiseen rooliin uudistuksessa palvelurakenteen uudistamisen rinnalle. Muussa tapauksessa kalliiden sosiaali- ja terveydenhuollon erityispalveluiden tarve ja kustannukset jatkavat kasvuaan eikä tavoitetta kustannusten kasvun hillitsemisestä saavuteta. Pitkällä aikavälillä säästöjä syntyy tehokkaimmin silloin, kun palvelujärjestelmä vastaa varhaisessa vaiheessa ja ennakoiden asiakkaiden tarpeisiin. Näin tarve korkeampien kustannuksen korjaaville palveluille vähenee.

Hyvinvoinnin ja terveyden perusta rakentuu lapsuudessa, joten sote-uudistuksessa on parannettava lasten, nuorten ja perheiden palveluiden saatavuutta, laatua ja vaikuttavuutta, jotta tavoite kustannusten kasvun hillitsemisestä saavutettaisiin.

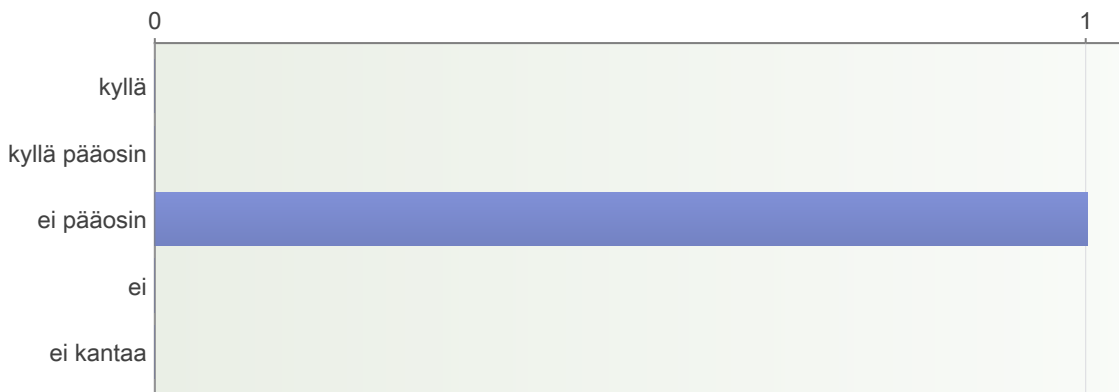
Ehdotettu valinnanvapausmalli uhkaa heikentää hyvinvoinnin- ja terveyden edistämistyötä ja ongelmien ehkäisemistä. Valinnanvapausmalli todennäköisesti johtaa kustannusten kasvuun ja kustannusvaikuttavuuden

heikentymiseen. Kustannusvaikuttavat palvelut ovat laadukkaita ja vastaavat lapsen, nuorten ja perheen yksilöllisiin tarpeisiin ja eri palvelut toimivat kokonaisuutena. Valinnanvapausmalli pirstoo palvelut sote-keskuksen, maakunnan liikelaitoksen ja muiden palveluntuottajien hajanaiseksi ja huonosti koordinoituksi kokonaisuudeksi, jossa palveluketjut hajoavat ja asiakkaita siirretään palvelusta toiseen ja asiakkaat putoavat palveluiden väliin saamatta riittävää palvelua ja apua.

Kustannukset tulevat kasvamaan hallinnon monimutkaisuudesta, tuottajalähtöisestä optimoinnista sekä laajan palvelutuottajaverkoston hajanaisuudesta johtuen. Palveluiden hajautuminen monen tuottajan vastuulle luo päällekkäistä toimintaa, joka lisää kustannuksia. Palvelutarvetta arvioidaan monessa paikassa, mutta riittävää hoitoa ja palveluta ei saa silti. Valinnanvapausmalli kannustaa sote-keskuksia liian helposti lähettämään asiakkaita hankalammassa tilanteessa eteenpäin maakunnan liikelaitokseen. Painopiste tulee siirtymään entistä enemmän korjaaviin palveluihin, eikä ehkäiseviin palveluihin tai varhaiseen tukeen.

13. 6. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

Vastaajien määrä: 1

14. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Lasten ja nuorten osallistumismahdollisuuksien turvaamiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota uusissa sote- ja maakuntarakenteissa. Lapsivaikutusten arviointi tulee ottaa lapsiin ja nuoriin kohdistuvassa tai vaikuttavassa päätöksenteossa hallinnon kaikilla tasoilla (valtio, maakunta ja kunta). Lapsia ja nuoria on kuultava vaikutusten arvioinnissa sekä heille suunnattujen palvelujen kehittämisessä ja seurannassa.

Paikallinen yhdistystoiminta on tärkeä osallistumisympäristö lapsille, nuorille ja perheille. Uudistuksessa tulee varmistaa järjestöjen edellytykset tarjota näitä ympäristöjä. Järjestöjen toiminnasta valtaosa on muuta kuin palvelutuotantoa.

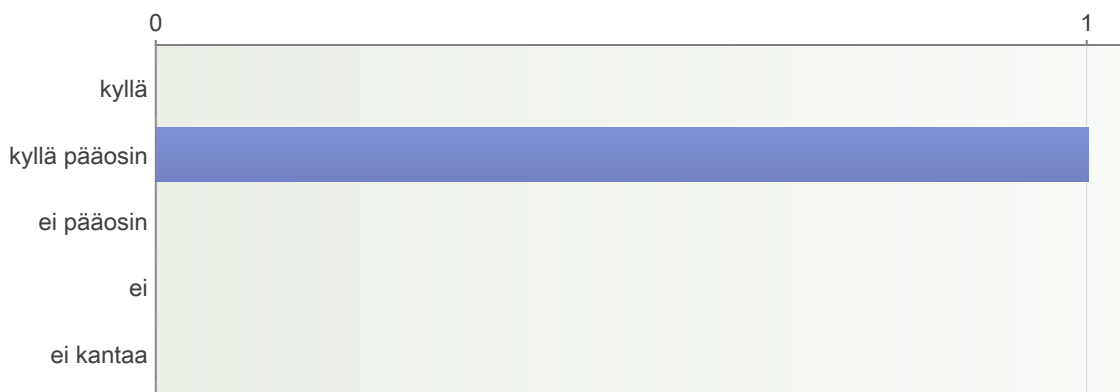
Maakuntastrategiassa on määriteltävä asukkaiden ja sote-palveluiden asiakkaiden osallistumiskanavat ja tuettava erityisesti heikkojen väestöryhmien, kuten lasten ja nuorten osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislakiin (8 §) maakunnalle on kirjattava velvoite järjestöyhteistyöhön. On välttämätöntä, että järjestöyhteistyö toimii jokaisen maakunnan alueella ja että maakunnat voivat tukea ja avustaa järjestölähtöistä auttamistyötä. Jokaiseen maakuntaan on luotava rakenne järjestöyhteistyötä varten.

Demokratian ja avoimuuden kannalta on tärkeää, että kaikkien palveluntuottajat noudattavat julkisuusperiaatteita.

15. 7. Edistääkö uudistus toimintatapojen muutosta ja uusien palveluinnovaatioiden käyttöönottoa, millä voidaan varautua tulevaisuuden haasteisiin?

Vastaajien määrä: 1

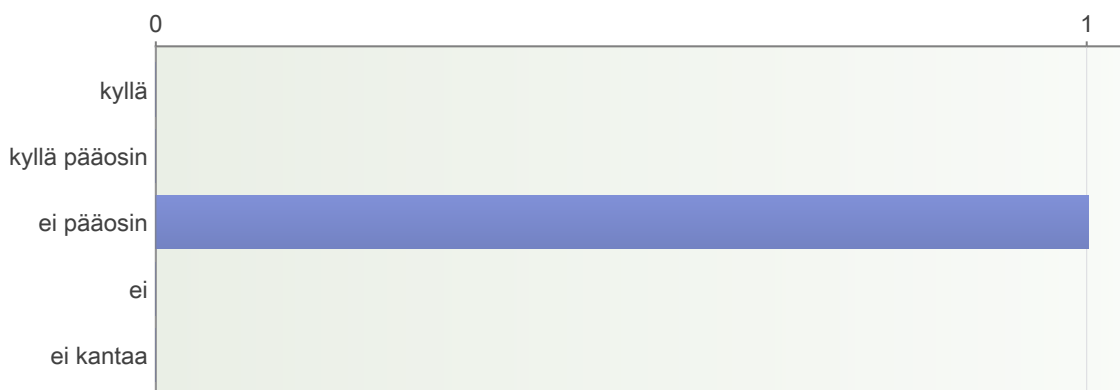
16. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Sote-palveluiden yksityistämisen myötä on mahdollista, että syntyy uudenlaisia palveluinnovaatioita. Toisaalta sote-uudistukseen ja valinnanvapausmalliin liittyvä markkinoiden keskittyminen voi vähentää kannusteita innovaatioille.

17. 8. Sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapauslakiluonnoksen 3 luvussa säädettäisiin asiakkaan suoran valinnan sosiaali- ja terveyspalveluista. 8a. Ovatko säännökset suoran valinnan palveluista riittävän selkeitä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat yhtiötettävien valinnanvapauspalveluiden piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

18. Jos ei, miten olisi tarkoituksenmukaista määrittellä ne perusteet, joilla maakunnat määrittelevät tarkemmin sote-keskuksissa tuotettavat perustason ja laajennetun perustason palvelut?

Vastaajien määrä: 1

- MLL pitää välttämätöntä, että valinnanvapausmallin kehittämisessä edetään maltillisesti. Pelkkä sote-uudistus on niin valtava uudistus, että ilman valinnanvapauslainsäädäntöäkin sen saaminen toimivaksi on haasteellista. Toimivin ratkaisu olisi, että valinnanvapausjärjestelmän voimaantuloa siirrettäisiin muutamalla vuodella niin, että sote- ja maakuntauudistus on saatu kunnolla käynnistettyä.

Lakiluonnoksen perusteella jää epäselväksi, mitkä palvelut kuuluvat perustason ja mitkä erityistasoon. Myös palvelukokonaisuuksien ja palveluketjujen tarkempi määrittely jätetään maakunnille. Yhdenvertaisuuden näkökulmasta nämä tulisi määrittellä tarkemmin lain tasolla. Julkisuudessa olleiden tietojen mukaan hallitus kaavailisi, että myös äitiys- ja lastenneuvolapalvelut kuuluisivat valinnanvapausmallin piiriin. MLL:n mielestä tämän toteuttaminen olisi riski lapsiperheiden varhaiselle tuelle ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Opiskeluhuollon ja neuvolatoiminnan kattavuuden, saavutettavuuden ja vaikuttavuuden kannalta näiden palveluiden on oltava valinnanvapausmallin ulkopuolella.

Neuvoloiden liittäminen valinnanvapausmalliin lisäisi lapsiperhepalveluiden hajanaisuutta, vaikka sote-uudistuksen tavoitteena on vahvistaa palveluintegraatiota. Myös neuvoloissa oleva erityisasiantuntijuus menetettäisiin palveluiden hajautumisen vuoksi. Ei ole realistista, että kaikissa sote-keskuksissa neuvolatyön erityisasiantuntijuus voitaisiin varmistaa.

Neuvoloiden sisällyttäminen valinnanvapausmalliin olisi myös ristiriidassa lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelman tavoitteiden kanssa. Muutosohjelmassa lapsiperheiden hajanaisia palveluja kootaan yhteen perhekeskustoimintamalliin, jossa mahdollisuus varhaiseen tukeen ja hyvään palveluohjaukseen syntyy luontevasta yhteistyöstä eri auttajatahojen, myös järjestöjen kanssa. Perhekeskus rakentuu neuvolan ympärille. Neuvolassa käyvät käytännössä kaikki pikkulapsiperheet. Lapsen kehitystä ja hyvinvointia tukevat palvelut tulisi järjestää nimenomaan lapsen kasvu- ja kehitysympäristöissä. Näitä ovat lähineuvolat, päiväkodit ja koulut. Neuvoloiden kuuluminen valinnanvapauden piiriin olisi iso riski neuvolatoiminnalle ja lapsiperheiden palvelujen yhteensovittamiselle.

Neuvola tavoittaa lähes kaikki lapsiperheet. Neuvolan vahvuus on, että se seuraa pitkäjänteisesti paitsi lapsen terveyttä ja kehitystä myös koko perheen hyvinvointia. Jatkuvuuden ansiosta neuvolat ovat pystyneet tekemään ennaltaehkäisevää työtä, joka vähentää korjaavan työn tarvetta ja sitä kautta kustannuksia.

Eryteisesti lapsen ja perheen tuen tarpeen huomaamisessa, arvioimisessa ja tuen järjestämisessä neuvola on tärkeässä roolissa. Avun ja tuen tarve tulisi havaita reilusti ennen kouluikää ja tarjota riittävää tukea lapselle ja perheelle. Neuvolat tekevät tiivistä yhteistyötä oman alueensa varhaiskasvatuksen, alakoulun sekä muiden lapsia ja perheitä tukevien tahojen kanssa, jolloin lapsen ja perheen tarvitseman tuen järjestämien ja tietojen siirtäminen on suurempaa ja lapsi voi saada avun nopeammin. Avun ja tuen saaminen voi olla ongelmallisempaa tai voi viivästyä, jos neuvolapalvelujen tuottajana on taho, joka ei juurikaan tunne juuri lapsen lähellä olevaa palvelutarjontaa.

Valinnanvapausmallin myötä hyvin toimiva ja lähes koko pikkulapsiväestön tavoittava neuvolatoiminta uhkasi rapautua. Perheen kannalta ongelmallisinta on, että tuen tarve havaitaan todennäköisesti nykyistä myöhemmin. Neuvolapalvelujen vaihtuvuus voi tarkoittaa, että kenellekään ei muodostu kunnollista kokonaiskuvaa lapsen ja perheen tilanteesta.

Toimiva ratkaisu olisi liittää neuvolat osaksi perhekeskusmallia maakunnan liikelaitoksen palveluihin. Tämä turvaisi sote-uudistuksesta tavoitellun palveluintegraation, loisi perheelle yhtenäisen palvelukokonaisuuden ja mahdollistaisi painopisteen siirtämisen varhaiseen tukeen, mikä myös hillitsisi kustannusten kasvua. Maakunnan tehtävänä olisi myös nivoa yhteen julkisten palveluiden kanssa alueen järjestöjen lapsiperheille tarjoama tuki. Yhteistyö järjestöjen kanssa on kirjattava sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislakiin maakunnan tehtäväksi. Eduskunnan käsiteltävänä olevasta lakiesityksestä se puuttuu.

19. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- MLL pitää välttämätöntä, että valinnanvapausmallin kehittämisessä edetään maltillisesti. Pelkkä sote-uudistus on niin valtava uudistus, että ilman valinnanvapauslainsäädäntöäkin sen saaminen toimivaksi on haasteellista. Toimivin ratkaisu olisi, että valinnanvapausjärjestelmän voimaantuloa siirrettäisiin muutamalla vuodella niin, että sote- ja maakuntauudistus on saatu kunnolla käynnistettyä.

Lakiluonnoksen perusteella jää epäselväksi, mitkä palvelut kuuluvat perustasoon ja mitkä erityistasoon. Myös palvelukokonaisuuksien ja palveluketjujen tarkempi määrittely jätetään maakunnille. Yhdenvertaisuuden näkökulmasta nämä tulisi määritellä tarkemmin lain tasolla. Julkisuudessa olleiden tietojen mukaan hallitus kaavailisi, että myös äitiys- ja lastenneuvolapalvelut kuuluisivat valinnanvapausmallin piiriin. MLL:n mielestä tämän toteuttaminen olisi riski lapsiperheiden varhaiselle tuelle ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Opiskeluhuollon ja neuvolatoiminnan kattavuuden, saavutettavuuden ja vaikuttavuuden kannalta näiden palveluiden on oltava valinnanvapausmallin ulkopuolella.

Neuvoloiden liittäminen valinnanvapausmalliin lisäisi lapsiperhepalveluiden hajanaisuutta, vaikka sote-uudistuksen tavoitteena on vahvistaa palveluintegraatiota. Myös neuvoloissa oleva erityisasiantuntijuus menetettäisiin palveluiden hajautumisen vuoksi. Ei ole realistista, että kaikissa sote-keskuksissa neuvolatyön erityisasiantuntijuus voitaisiin varmistaa.

Neuvoloiden sisällyttäminen valinnanvapausmalliin olisi myös ristiriidassa lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelman tavoitteiden kanssa. Muutosohjelmassa lapsiperheiden hajanaisia palveluja kootaan yhteen perhekeskustoimintamalliin, jossa mahdollisuus varhaiseen tukeen ja hyvään palveluohjaukseen syntyy luontevasta yhteistyöstä eri auttajatahojen, myös järjestöjen kanssa. Perhekeskus rakentuu neuvolan ympärille. Neuvolassa käyvät käytännössä kaikki pikkulapsiperheet. Lapsen kehitystä ja hyvinvointia tukevat palvelut tulisi järjestää nimenomaan lapsen kasvu- ja kehitysympäristöissä. Näitä ovat lähineuvolat, päiväkodit ja koulut. Neuvoloiden kuuluminen valinnanvapauden piiriin olisi iso riski neuvolatoiminnalle ja lapsiperheiden palvelujen yhteensovittamiselle.

Neuvola tavoittaa lähes kaikki lapsiperheet. Neuvolan vahvuus on, että se seuraa pitkäjänteisesti paitsi lapsen terveyttä ja kehitystä myös koko perheen hyvinvointia. Jatkuvuuden ansiosta neuvolat ovat pystyneet tekemään ennaltaehkäisevää työtä, joka vähentää korjaavan työn tarvetta ja sitä kautta kustannuksia.

Erityisesti lapsen ja perheen tuen tarpeen huomaamisessa, arvioimisessa ja tuen järjestämisessä neuvola on tärkeässä roolissa. Avun ja tuen tarve tulisi havaita reilusti ennen kouluikää ja tarjota riittävää tukea lapselle ja perheelle. Neuvolat tekevät tiivistä yhteistyötä oman alueensa varhaiskasvatukseen, alakoulun sekä muiden lapsia ja perheitä tukevien tahojen kanssa, jolloin lapsen ja perheen tarvitseman tuen järjestämien ja tietojen siirtäminen on suurempaa ja lapsi voi saada avun nopeammin. Avun ja tuen saaminen voi olla ongelmallisempaa tai voi viivästyä, jos neuvolapalvelujen tuottajana on taho, joka ei juurikaan tunne juuri lapsen lähellä olevaa palvelutarjontaa.

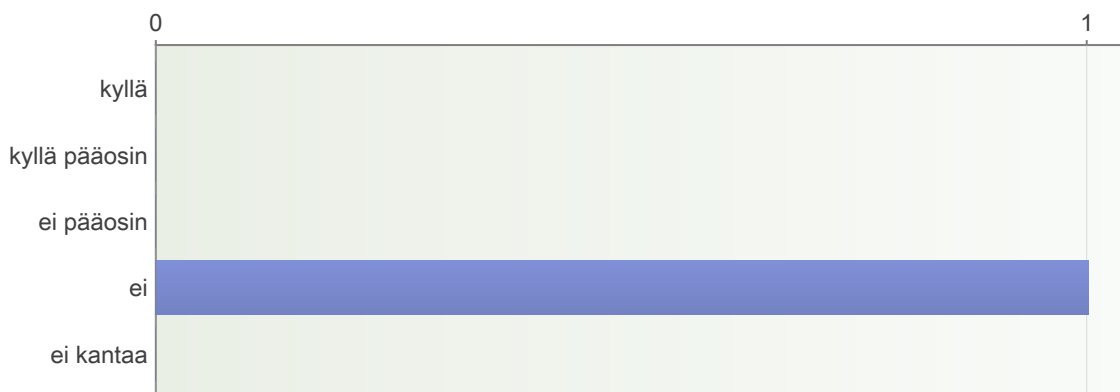
Valinnanvapausmallin myötä hyvin toimiva ja lähes koko pikkulapsiväestön tavoittava neuvolatoiminta uhkasi rapautua. Perheen kannalta ongelmallisinta on, että tuen tarve havaitaan todennäköisesti nykyistä myöhemmin.

Neuvolapalvelujen vaihtuvuus voi tarkoittaa, että kenellekään ei muodostu kunnollista kokonaiskuvaa lapsen ja perheen tilanteesta.

Toimiva ratkaisu olisi liittää neuvolat osaksi perhekeskusmallia maakunnan liikelaitoksen palveluihin. Tämä turvaisi sote-uudistuksesta tavoitellun palveluintegraation, loisi perheelle yhtenäisen palvelukokonaisuuden ja mahdollistaisi painopisteen siirtämisen varhaiseen tukeen, mikä myös hillitsisi kustannusten kasvua. Maakunnan tehtävänä olisi myös nivoa yhteen julkisten palveluiden kanssa alueen järjestöjen lapsiperheille tarjoama tuki. Yhteistyö järjestöjen kanssa on kirjattava sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislakiin maakunnan tehtäväksi. Eduskunnan käsiteltävänä olevasta lakiesityksestä se puuttuu.

20. 8b. Turvaako maksusetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun kannon näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

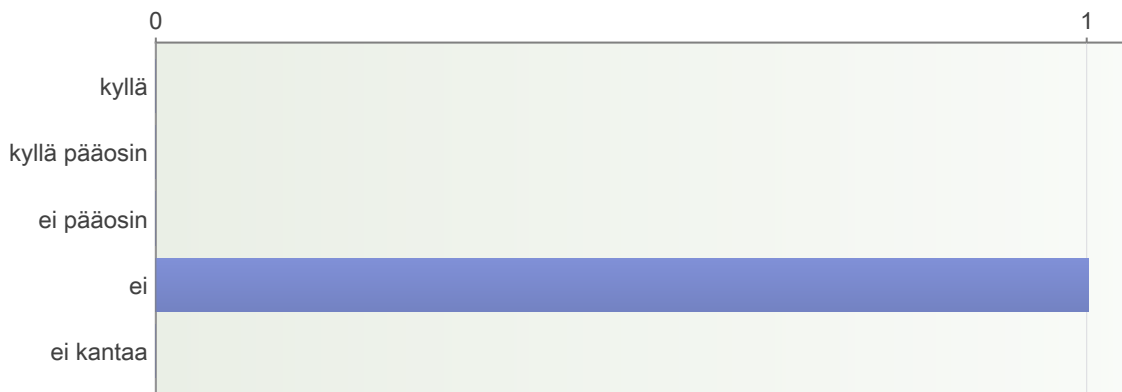
21. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Maksusetelin tuottajien ei tarvitse tehdä sopimusta maakunnan kanssa, joten maakunnalle ei ole ohjaus- tai vaikutusmahdollisuuksia maksusetelipalveluiden tuottajiin. Sote-keskusten olisi myös tarjottava maksuseteliä kaikista palvelukokonaisuuden itsenäisistä osakokonaisuuksista, vaikka ne tuottaisivat näitä palveluja itse. Itsenäiset osakokonaisuudet on määritelty lain tasolla epämääräisesti ja esimerkinomaisesti.

22. 8c. Onko maksusetelijärjestelmässä sote-keskuksen oikeuksista ja velvollisuuksista säädetty tarkoituksenmukaisesti?

Vastaajien määrä: 1

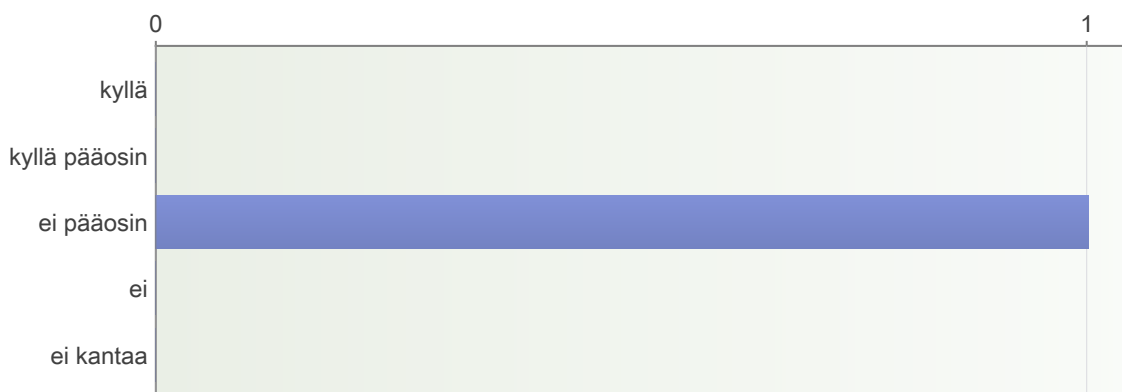
23. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Maksusetelijärjestelmä on hyvin vaikeasti hahmoteltavissa. Lakiluonnoksen perusteella jää epäselväksi se, mitä palveluita maksusetelillä voi käytännössä hankkia. Myös se jää epäselväksi, miten sote-keskuksen vastuu asiakkaan palvelukokonaisuudesta käytännössä varmistetaan.

24. 8d. Mahdollistaako maksusetelijärjestelmä asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

Vastaajien määrä: 1

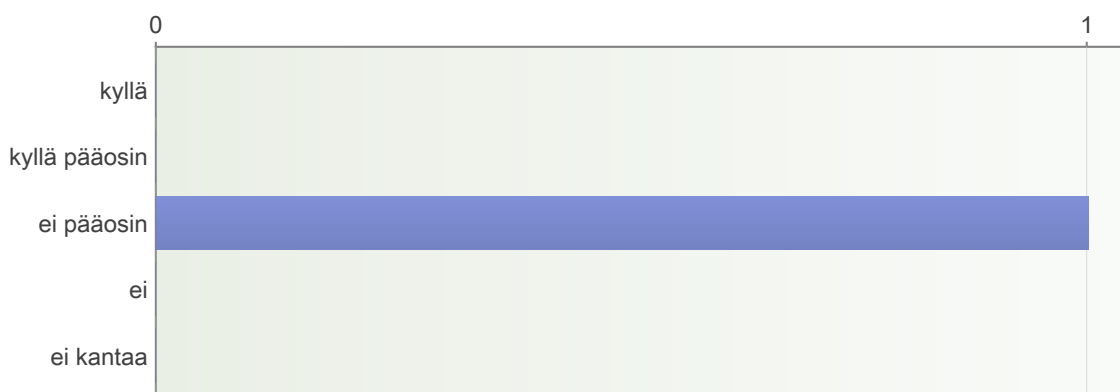
25. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Maksusetelissä olennaista on setelin arvo suhteessa palvelun kustannuksiin. Kysymys on siitä, mitä ja minkä tasoisen palvelun asiakas kyseisellä setelillä saa. Maksusetelin korvauksen on oltava sen suuruinen, että asiakas tosiasiallisesti saa sillä tarvitsemansa palvelun. Tähän ei ole minkälaisia takeita valinnanvapausjärjestelmässä. Päinvastoin maksusetelijärjestelmän riskinä on, että potilas/asiakas joutuu maksamaan osan (ehkä huomattavankin osan) tarvitsemistaan palveluista, jolloin asiakkaan/potilaan varallisuus vaikuttaa siihen, onko hänen mahdollisuus käyttää palvelua, johon maksuseteli on myönnetty. Olennaista on myös riittävä informaatio, neuvonta ja palveluohjaus maksusetelillä palveluita tuottavista tahoista.

26. 9. Lakiluonnoksen 4 luvussa säädettäisiin asiakkaan mahdollisuuksista valita maakunnan liikelaitos ja sen toimipiste. Antavatko säännökset asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita palvelujen tuottaja?

Vastaajien määrä: 1

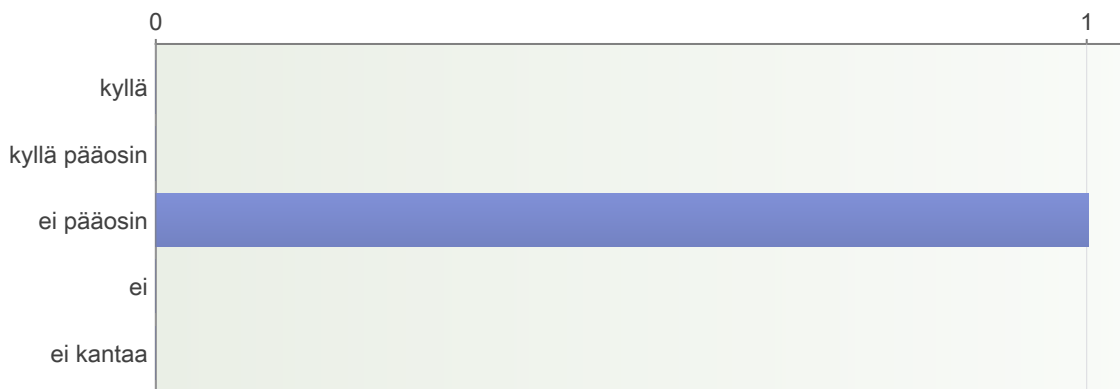
27. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Valinnanvapauden toteutuminen erikoissairaanhoidossa on melko näennäistä. Maakunnan liikelaitoksen valintaan vaikuttaa se, missä kyseistä toimenpidettä ylipäätään tehdään. Sote-uudistus tulee keskittämään palveluita. Valinnanmahdollisuuksiin vaikuttavat välimatkojen ja liikenneyhteyksien lisäksi myös matkakustannukset ja niiden korvaamista koskevat säännökset.

28. 10. Lakiluonnoksen 5 luvussa säädettäisiin asiakassetelin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. 10a. Ovatko säännökset asiakkaan aseman ja oikeuksien näkökulmasta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

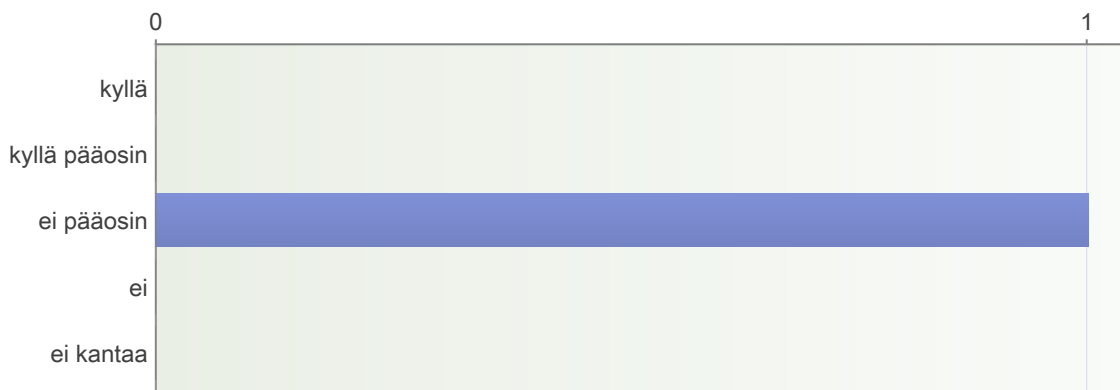
29. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Maakunnille asiakassetelin käyttö on vapaaehtoista ja maakunnat itse määrittelevät asiakassetelillä saatavat palvelut. Näin ollen erot tulevat olemaan suuret maakuntien välillä. Myös asiakassetelissä olennaista on setelin arvo suhteessa sillä saatavan palvelun kustannuksiin. Toisin sanoen, mitä ja minkä tasoisen palvelun tai esimerkiksi apuvälineen asiakas saa kyseisellä setelillä. Setelin arvon on oltava riittävä. Myös asiakassetelijärjestelmän riskinä on, että potilas/asiakas joutuu maksamaan osan (ehkä huomattavankin osan) tarvitsemistaan palveluista, jolloin asiakkaan/potilaan varallisuus vaikuttaa siihen, onko hänen mahdollisuus käyttää palvelua, johon asiakasseteli on myönnetty.

30. 10b. Turvaako asiakassetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun kannon näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

31. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

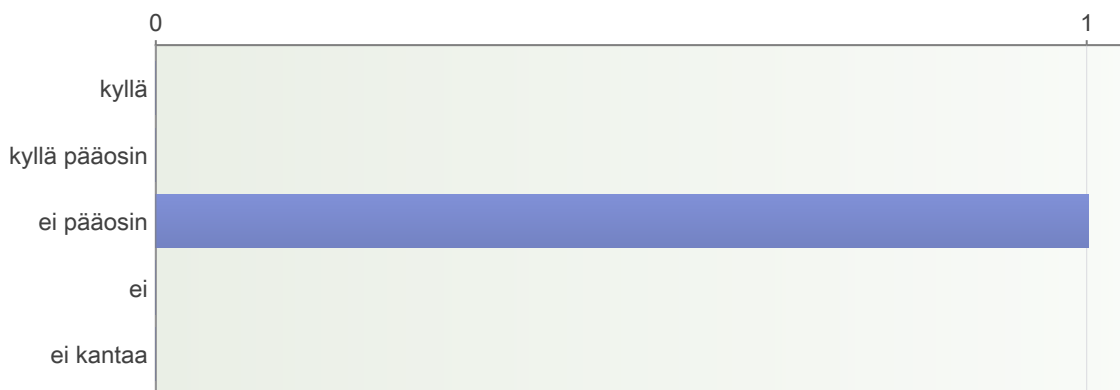
- Valinnanvapauslain perusteluissa on ylimalkaisesti määritelty palveluita, joihin asiakasseteliä voisi käyttää. On siten maakunnasta kiinni, minkälaisen asiakassetelijärjestelmän se rakentaa.

Maakunnan liikelaitos vastaa asiakkaan sosiaali- ja terveystarpeiden arvioinnista. Jos edellytykset asiakassetelillä järjestettävän palvelun saamiselle täyttyvät asiakkaan palvelutarpeen arvioinnin perusteella, asiakkaalle on annettava palveluun asiakasseteli.

On kuitenkin oletettavaa, että eri maakunnissa asiakaseteleitä tullaan käyttämään eri tavalla ja eri laajuudessa. Tällöin palvelujen saatavuuden yhdenvertaisuus ei tule toteutua ja monet jäävät vaille tarvitsemiaan palveluita.

32. 10c. Ovatko asiakassetelijärjestelmän käyttöönottoa koskevat maakunnan päätöksentekoa koskevat rajaukset riittäviä ja turvaavatko ne asiakkaan valinnanvapauden toteutumisen?

Vastaajien määrä: 1

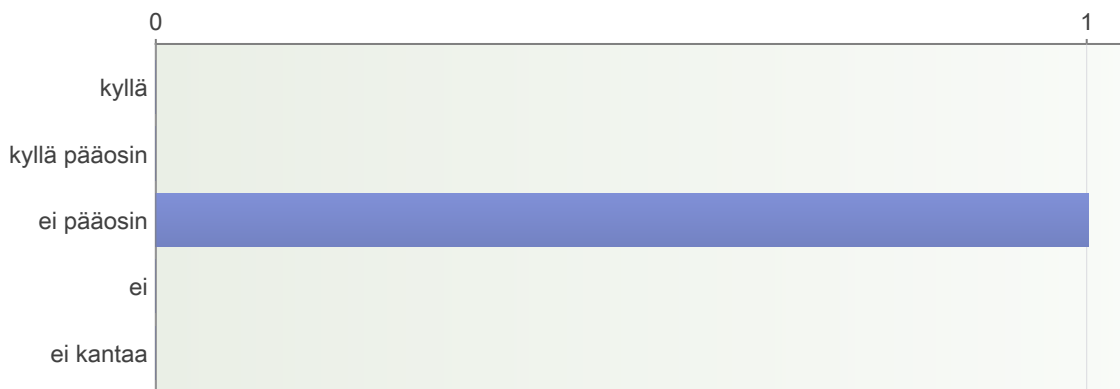
33. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Lakiluonnoksen mukaan maakunta ottaa asiakassetelin tarkemmasta käytöstä päättäessään huomioon sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet, maakunnan asukkaiden tarpeet ja järjestämislain maakunnan palvelustrategian ja sen linjaukset muilta tuottajilta hankittavista palveluista. Lain perustelujen mukaan vähimmäistasona olisi, että 15 prosenttia näiden palveluiden kokonaiskuluista olisi asiakassetelin piirissä. Vaade 15 prosentin vähimmäistasosta on epärealistinen ja se tulisi poistaa esityksestä. Asiakassetelien käyttö vaatii ohjausta ja neuvontaa ja tähän pitää varata riittävät resurssit.

34. 11. Lakiluonnoksen 6 luvussa säädettäisiin henkilökohtaisen budjetin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. Mahdollistavatko säännökset asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

Vastaajien määrä: 1

35. Vapaamuotoiset huomiot.

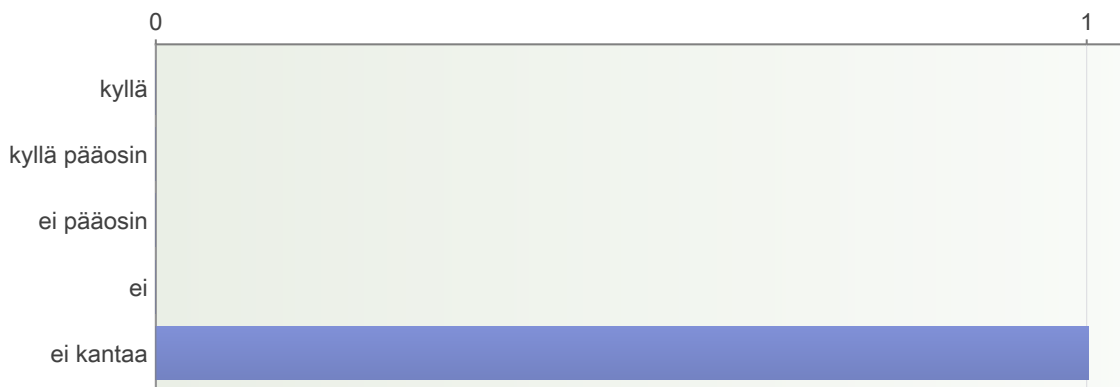
Vastaajien määrä: 1

- Potilaan/asiakkaan valinnanvapaus riippuu siitä, miten monipuolisiin palveluihin henkilökohtaista budjettia voi käyttää. Olennainen kysymys on, onko henkilökohtaisen budjetin taso riittävä potilaan/asiakkaan tarpeisiin. Henkilökohtaisen budjetin suuruuden on vastattava asiakkaan palvelutarvetta. Budjetin riittävyttä on seurattava. Henkilökohtaisen budjetin käytöstä on oltava saatavilla palveluohjausta ja neuvontaa. Henkilökohtaisen budjetin on joustavasti huomioitava asiakkaan muuttuvat tarpeet ja elämäntilanteet.

36. 12. Valinnanvapauslainsäädännön myötä esitetään potilaslakiin ja sosiaalihuollon asiakaslakiin lisättäväksi uusi luku päätöksenteon tukemisesta (tuettu päätöksenteko).

Valinnanvapauslainsäädäntöön sisältyisi potilaille ja asiakkaille erilaisia valinnanmahdollisuuksia (muun muassa suoran valinnan palvelut, maksuseteli, asiakasseteli ja henkilökohtainen budjetti). Näissä erilaisissa valintatilanteissa asiakkaat voivat tarvita tukea valintoja tehtäessä. Onko tuettua päätöksentekoa koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

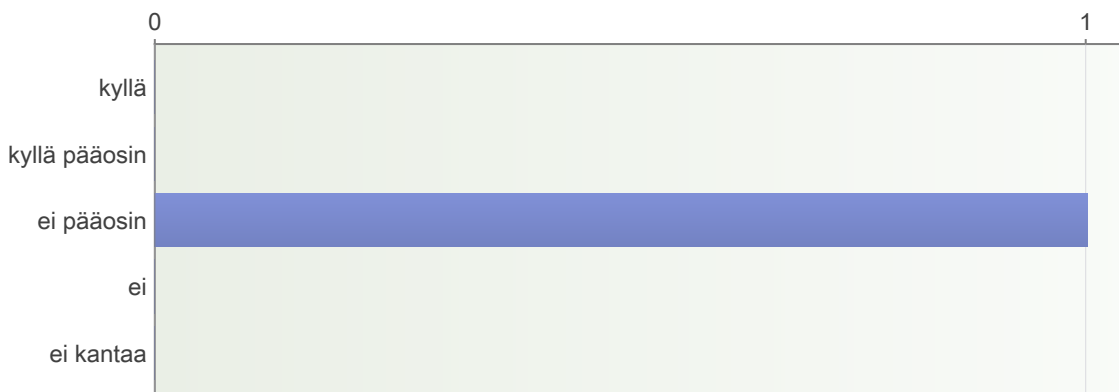

37. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

38. 13. Lakiluonnoksen 7 luvussa säädettäisiin palvelun tuottajien hyväksymis- ja sopimusmenettelyistä. 13a. Ovatko säännökset hyväksymismenettelyistä uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

39. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

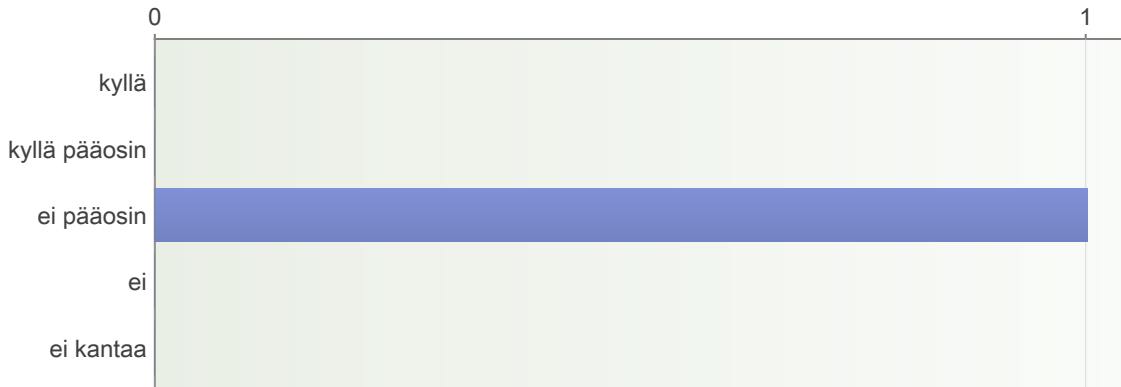
- Palveluntuottajat hyväksytään ilmoittautumisen perusteella. Lasten oikeuksien turvaamisen kannalta menettelyä ei voida pitää riittävänä. Maakunnalla ei ole riittäviä ohjauskeinoja palveluntuottajiin.

Valtioilla on velvollisuus taata lapsen oikeuksien sopimuksessa, muissa ihmisoikeussopimuksissa ja perustuslaissa turvatut ihmisoikeudet ja perusoikeudet. Tähän kuuluu valtiovallan velvollisuus varmistaa, että myös ei-valtiolliset ja yksityiset palveluntuottajat toimivat ihmisoikeussopimusten määräysten mukaisesti. Lainsäädännöllä, sopimusohjauksella, koulutuksella ja valvonnalla on varmistettava, että lasten oikeuksia kunnioitetaan ja edistetään kaikkien sosiaali- ja terveystalvueluita tuottavien tahojen toiminnassa. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluiden tuottajien hyväksymismenettelyssä on varmistettava, että palveluntuottajat sitoutuvat edistämään ja turvaamaan lasten oikeudet.

Valtion ohjaus- ja valvontarooli korostuu palveluiden monituottajamallissa. Se, että yksityisen tai kolmas sektori tuottaa palveluja, ei vähennä valtion velvollisuutta taata kaikkien lapsen oikeuksien sopimuksen tai muiden ihmisoikeussopimusten mukaisten oikeuksien toteuttaminen kaikille sen lainkäyttövallan alaisille lapsille (yleiskommentti nro 16). Lapsen etu on otettava ensisijaisesti huomioon kaikissa lapsia koskevissa toimissa riippumatta siitä, ovatko nämä julkisen, yksityisen tai kolmannen sektorin toimia. Valtion velvollisuutena on varmistaa, että kaikki lasten huolenpidosta ja suojelusta vastaavat laitokset ja palvelut noudattavat toimivaltaisten viranomaisten antamia määräyksiä, jotka koskevat erityisesti turvallisuutta, terveyttä, henkilökunnan määrää ja soveltuvuutta sekä henkilökunnan riittävää valvontaa (LOS 3 artiklan 3 kohta).

40. 13b. Ovatko säännökset sopimusmenettelyistä uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

41. Vapaamuotoiset huomiot.

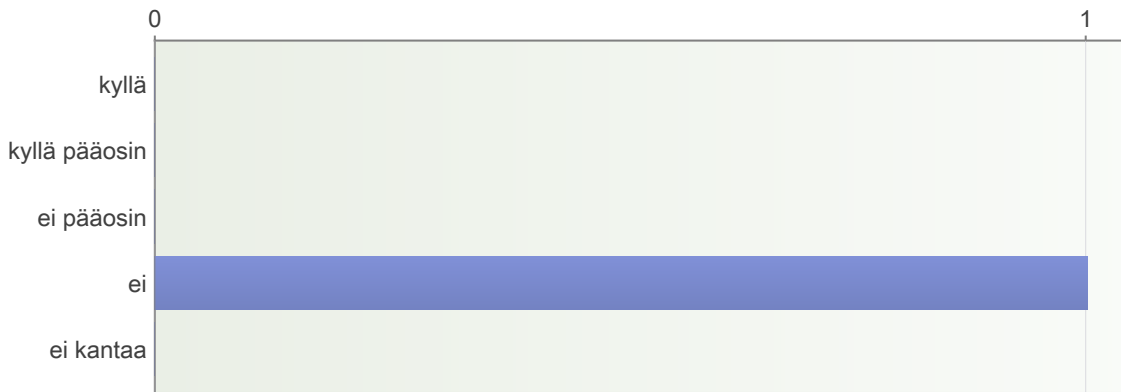
Vastaajien määrä: 1

- Esityksen mukaan suoran valinnan palvelu voidaan aloittaa tuottajaksi hyväksymisen jälkeen vasta, kun sopimus on solmittu eli sopimuksessa määritetään palvelun aloittamisen ajankohta. Vastaavasti olisi syytä säätää myös siitä, milloin palvelu lakkaa, jos hyväksyntä peruutetaan.

Esityksen 35 §:n mukaan maakunta on velvollinen peruuttamaan hyväksynnän tietyissä tilanteissa, mukaan lukien, jos asiakas- tai potilasturvallisuuteen kohdistuu välitön vakava vaara. 39 §:n mukaan maakunta voi purkaa sopimuksen näissä tilanteissa, mutta sen ei ole pakko niin tehdä, mistä seuraa mahdollinen ristiriita: hyväksyminen on peruutettu, mutta sopimus edelleen voimassa. Maakunta tulisikin velvoittaa myös sopimuksen purkuun 35 §:ssä mainituissa tilanteissa - ainakin, kun asiakas- tai potilasturvallisuus on vakavasti vaarantunut.

42. 14. Lakiluonnoksen 8 luvussa säädettäisiin palvelujen tuottamisesta ja palvelun tuottajien velvoitteista. Ovatko säännökset uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

43. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- MLL ei pidä perusteltuna lakiluonnoksen 40 §:ssä esitettyä maakunnan palveluiden yhtiöittämisvelvoitetta suoran valinnan ja maksu- ja asiakassetelipalveluissa. Suunniteltu valinnanvapausmalli uhkaa kasvattaa palveluiden hajanaisuutta edelleen. Palveluiden välille tulee uusia raja-aitoja. Palvelut hajautuvat yhtiömuotoiseen maakunnan tai yrityksen sote-keskukseen, maakunnan liikelaitoksen palvelupisteisiin ja eri yksityisten tuottajien palveluihin.

Yhtiöittämisen seurauksena maakunnan oma palvelutuotanto hajautuisi maakunnan liikelaitokseen ja sen tytäryhtiöihin. Maakunnan liikelaitos olisi julkisoikeudellinen yhteisö ja palvelulaitoksen tytäryhtiöt yksityisoikeudellisia yhteisöjä. Liikelaitoksella ja maakunnan yhtiöillä olisi omat hallituksensa ja johtonsa. Hallinto ja johtaminen pirstoutuisivat. Maakunnan eri palvelutoimintojen välille tulisi rajapintaongelmia johtuen erillisistä organisaatioista ja niihin sovellettavasta eri lainsäädännöstä (julkisyhteisöjen lainsäädäntö ja yksityisoikeudellinen lainsäädäntö). Maakunnan hallinto koostuisi maakunnan, sen liikelaitoksen ja sen yhtiöiden hallinnosta. Kaikilla niillä olisi omat hallituksensa ja johtonsa. Kun tavoitteena on hallinnon selkeys ja läpinäkyvyys, suunniteltu malli sopii tähän huonosti.

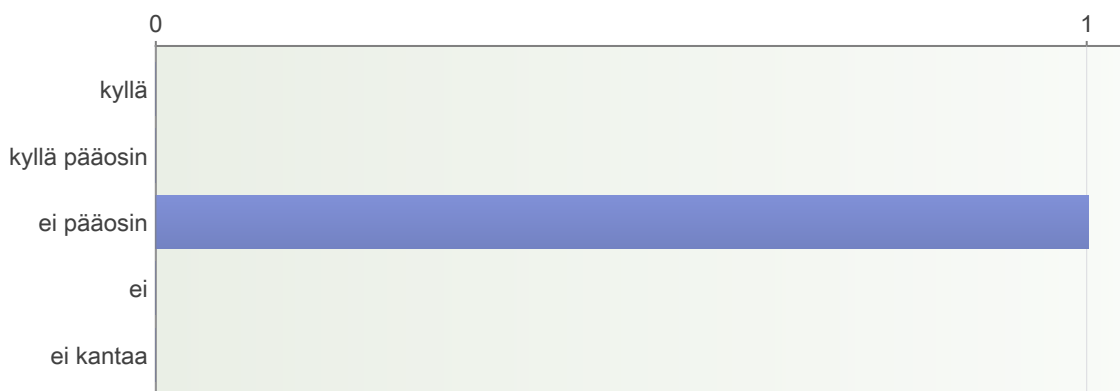
Yhtiöittämisen seurauksena myös maakuntien omistamien sote-yhtiöiden toimintaa johdettaisiin liiketaloudellisin perustein, mikä johtaa toimipisteiden huomattavaan harvenemiseen. Erityisesti pienillä paikkakunnilla sosiaali- ja terveydenhuollon saatavuus uhkaa yhtiöittämisen seurauksena merkittävästi heikentymään.

Palveluiden järjestämisvastuun ja tuottamisvastuun erottaminen toisistaan ei edellytä palveluiden yhtiöittämistä. Järjestämisen ja tuottamisen erottaminen organisatorisesti toisistaan toteutuu jo maakuntien liikelaitosten perustamisen myötä.

44. 15. Lakiluonnoksen 9 luvussa säädettäisiin palvelun tuottajalle suoritettavista korvauksista.

15a. Ovatko suoran valinnan palveluita koskevat kiinteän maksun osuus ja sen määräytymistä koskevat edellytykset riittäviä turvaamaan palvelujen riittävä rahoitus?

Vastaajien määrä: 1

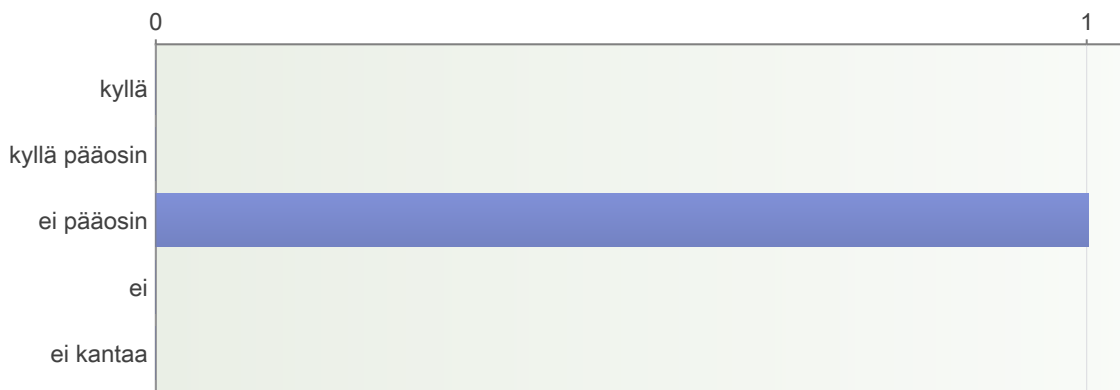
45. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Poislähtämisen kulttuurin ja osaoptimoinnin vahvistuminen ovat merkittäviä riskejä ehdotetussa palveluntuottajien korvausmallissa. Korvaustasot on määriteltävä niin, että ne tosiasiallisesti kattavat palvelutuotannosta aiheutuvat kustannukset. Nyt näyttää siltä, että palvelutarvetta saatetaan arvioida monissa eri paikoissa, mutta riittävä hoito voi silti jäädä saamatta. Kapitaatiomalli kannustaa alihoitamiseen. Riski alihoitamiseen on suuri, jos palveluntuottajalla on olla omien kustannustensa minimoimiseksi intressi rajata palvelua. Asiakkaiden valikointi ja kermankuorinta on estettävä. Kapitaatiomallissa on riskinsä ns. vaikeiden potilaiden lähettämisessä maakunnan liikelaitoksen hoidettavaksi.

46. 15b. Ovatko säännökset muista korvauksista uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

47. Vapaamuotoiset huomiot.

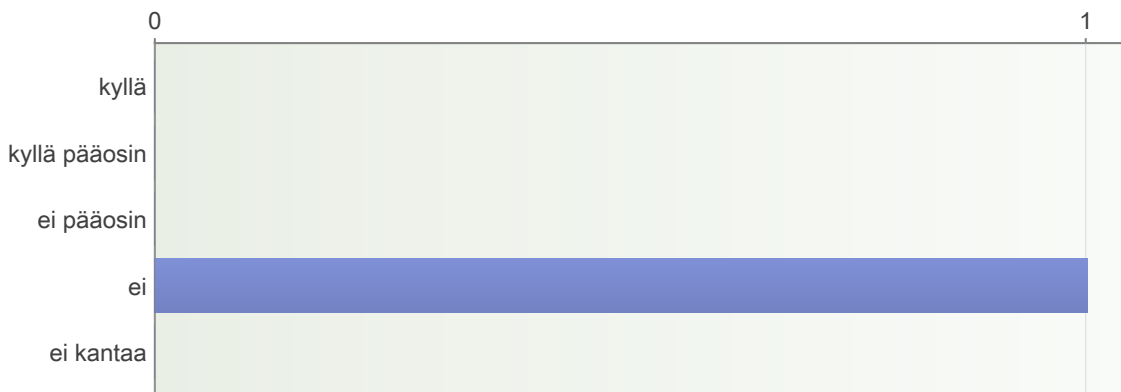
Vastaajien määrä: 1

- Järjestelmää on seurattava tarkkaan ja siitä saatuja kokemuksia hyödynnettävä korvauskäytäntöjä säädettäessä. Listautuvien asiakkaiden valinta tai rajoittaminen on estettävä. On tärkeää, että maakunta voi asettaa tuottajalle korvausten perusteiksi myös palvelujen laatuun, kustannustehokkuuteen sekä vaikuttavuuteen liittyviä mittareita ja perusteita. Myös tietyistä asiakasryhmistä annettavia kiinteitä korvauksia (huomioitu hoidon tarve) voisi olla perusteltua ottaa laajemmin käyttöön.

Korvausjärjestelmää seurataan tarkkaan ja siitä saatuja kokemuksia hyödynnetään korvauskäytäntöjä säädettäessä. Järjestelmän on oltava sellainen, että se käytännössä turvaa riittävien sosiaali- ja terveyspalveluiden saatavuuden. Ihmisten yhdenvertainen kohtelu palveluissa ei saa vaarantua.

48. 16. Lakiluonnoksen 11 luvussa säädettäisiin lain voimaantulosta. Ovatko 71 §:n mukaiset siirtymäsäännökset uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

49. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Valinnanvapausjärjestelmän käyttöönoton aikataulu on täysin epärealistinen. Valinnanvapausmallin valmisteluun kannattaisi ottaa aikalisä ja jatkaa sitä koskevan lainsäädännön valmistelua. On varmistettava, ettei valinnanvapauslainsäädäntö ole ristiriidassa sote-uudistuksen tavoitteiden kanssa.

Paras ratkaisu olisi, että valinnanvapauslainsäädäntö irrottaisiin sote- ja maakuntauudistuksesta ja valinnanvapausjärjestelmä toteutettaisiin vasta sote- ja maakuntauudistuksen voimaantulon jälkeen. Jos näin ei menetellä, valinnanvapauslainsäädännön voimaantulo edellyttää riittävän pitkää siirtymäaikaa. Perustettavat maakunnat tarvitsevat aikaa sote- ja maakuntahallinnon rakentamiseen. Jos valinnanvapauslainsäädäntö tulee voimaan jo heti 1.1.2019 vaarana on koko sote-uudistuksen ajautuminen kaaokseen. Realistinen ajankohta valinnanvapauslainsäädännön voimaantulolle on vuoden 2021 tai 2022 alku.

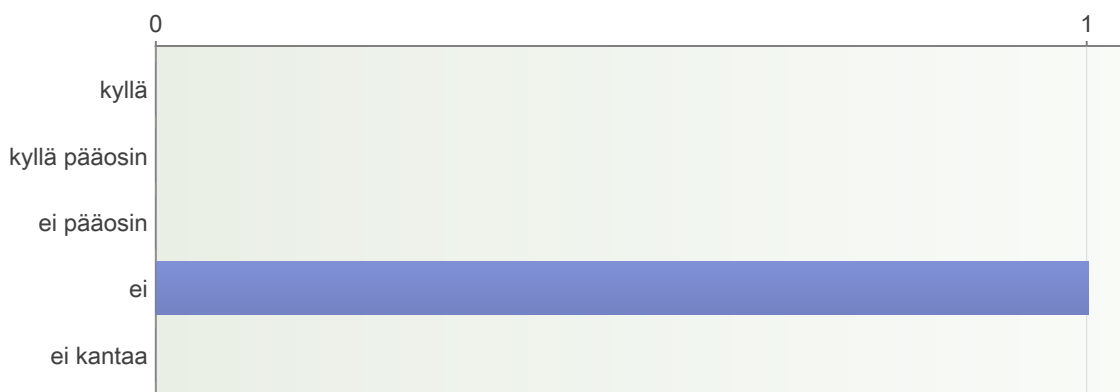
Yhteensopivien tietojärjestelmien luominen ja palveluntuottajista saatavan luotettavan tiedon kerääminen vie aikaa. Valinnanvapaus ei voi toimia kunnolla, jos listautumisen käynnistyttyä asiakkailta ei ole mahdollista

saada vertailukelpoista tietoa palveluntuottajista.

Juuri käynnistetyistä valinnanvapauskokeilusta tulee odottaa tuloksia, jotka voidaan hyödyntää valinnanvapausmallista päätettäessä.

50. 17. Antaako esitys maakunnille riittävät edellytykset järjestämisvastuun toteuttamiseen?

Vastaajien määrä: 1

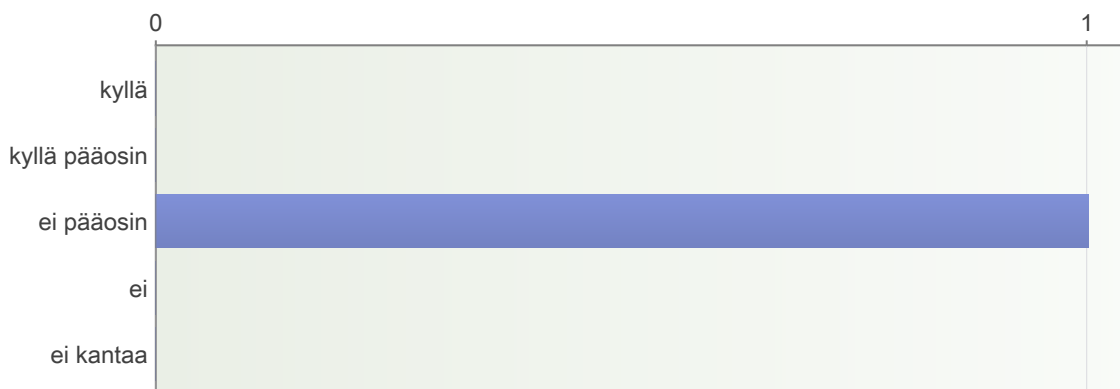
51. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Maakunnilla on oltava riittävästi päätäntävaltaa järjestää sosiaali- ja terveyspalvelunsa maakunnan omista tarpeista käsin. Pakkoyhtiöittämisestä on luovuttava. Maakuntien on itse saatava päättää oman tuotantonsa organisointitavoista. Kansallisesti ja maakunnissa on huolehdittava siitä, ettei sosiaali- ja terveyspalvelujen tuotanto yksipuolistu ja keskity liiaksi suurille toimijoille. Eri tuottajien välinen toiminnallinen integraatio ja asiastietojen liikkuminen eri tuottajien välillä on ehdoton edellytys sote-integraatiolle.

52. 18. Antaako esitys riittävät edellytykset sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoiden syntymiseen?

Vastaajien määrä: 1

53. Vapaamuotoiset huomiot.

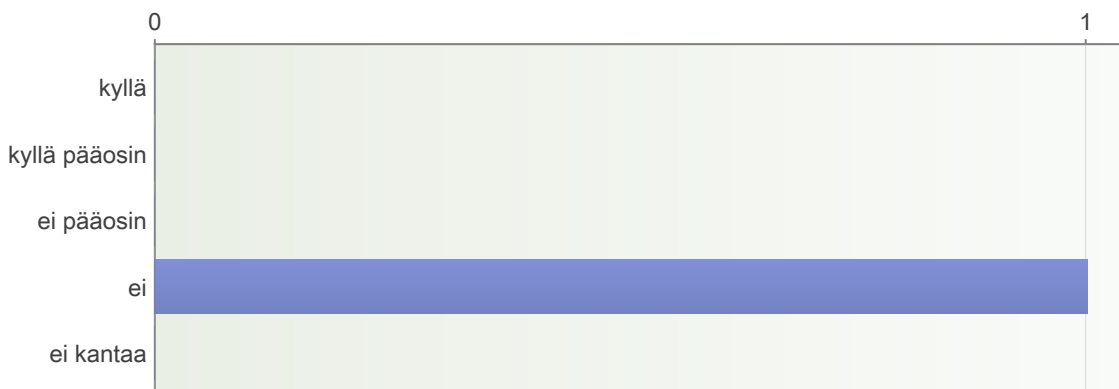
Vastaajien määrä: 1

- Sote-uudistusta ohjaa aivan liian suuressa määrin palveluiden yksityistäminen ja sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoiden kehittäminen. Koko uudistuksessa varsinaiset tavoitteet eli riittävien sosiaali- ja terveyspalveluiden saatavuuden turvaaminen, yhdenvertaisuuden lisääminen palveluissa, palveluintegraation lisääminen, hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen sekä kustannusten kasvun hillitseminen ovat jääneet palveluiden yksityistämistavoitteen jalkoihin. Erityisesti valinnanvapausjärjestelmässä tämä on silmiin pistävänä piirteenä.

Sote- ja valinnanvapausuudistuksessa markkinoiden synnyttäminen ei saa olla lähtökohtana. Markkinoiden pitää olla väline eikä itsetarkoitus. Markkinoiden syntymisessä on estettävä keskittyminen. Esityksessä perustason palveluvalikoiman laajuus tosiasiallisesti rajaa sote-keskusten tuottajien ulkopuolelle pienet ja keskisuuret toimijat. Laajan palveluvalikoiman ylläpito vaatii taloudellisia investointeja ja huomattavaa riskinottoa. Taloudellinen riskinotto on helpompaa suurilla toimijoilla ja siten sulkee pienet toimijat ulkopuolelle.

54. 18b. Antaako esitys riittävät edellytykset pienten toimijoiden toimimiseen sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoilla?

Vastaajien määrä: 1

55. Jos ei, miten esitystä tulisi muuttaa?

Vastaajien määrä: 1

- Mitä laajempi sote-keskuksen palveluvalikoima sitä vaikeampaa pienen toimijan on ryhtyä tuottajaksi. Esityksessä perustason palveluvalikoima on varsin laaja, mikä tosiasiallisesti rajoittaa pienten ja keskisuurten toimijoiden mahdollisuuksia ryhtyä sote-keskuksen tuottajaksi. Ehdotuksessa tavoitteena on edelleen laajentaa perustason valikoimaa vuoteen 2021 mennessä. Tämä vaikeuttaa edelleen pienten ja keskisuurten toimijoiden toimintaedellytyksiä.

Järjestöjen tuottamien palveluiden kannalta keskeistä on se, miten niiden palvelut sijoittuvat osaksi maakunnallisia palveluketjuja. Erityisesti pienille toimijoille tiedonhallintapalveluihin liittyminen on kustannuskysymys.

Vaadittavat tietojärjestelmät voivat muodostua palvelutuotannon aloittamisen kynnykseksi, jos järjestelmään ja sen käyttöön liittyvät kustannukset nousevat kohtuuttomiksi.

56. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Mitä laajempi sote-keskuksen palveluvalikoima sitä vaikeampaa pienen toimijan on ryhtyä tuottajaksi. Esityksessä perustason palveluvalikoima on varsin laaja, mikä tosiasiallisesti rajoittaa pienten ja keskisuurten toimijoiden mahdollisuuksia ryhtyä sote-keskuksen tuottajaksi. Ehdotuksessa tavoitteena on edelleen laajentaa perustason valikoimaa vuoteen 2021 mennessä. Tämä vaikeuttaa edelleen pienten ja keskisuurten toimijoiden toimintaedellytyksiä.

Järjestöjen tuottamien palveluiden kannalta keskeistä on se, miten niiden palvelut sijoittuvat osaksi maakunnallisia palveluketjuja. Erityisesti pienille toimijoille tiedonhallintapalveluihin liittyminen on kustannuskysymys.

Vaadittavat tietojärjestelmät voivat muodostua palvelutuotannon aloittamisen kynnykseksi, jos järjestelmään ja sen käyttöön liittyvät kustannukset nousevat kohtuuttomiksi.

57. 19. Miten ihmisen lisääntyvä mahdollisuus valita palveluntuottaja ja vaikuttaa siten palveluihinsa vaikuttaa ihmisen hoitoon?

Vastaajien määrä: 1

- Riippuu hyvin paljon siitä, mistä asiakasryhmästä on kysymys. Hyvässä asemassa olevien lasten, nuorten ja perheiden kohdalla valinnanvapaus voi luoda lisää mahdollisuuksia valita omaan tilanteen kannalta parhaat käytettävissä olevat paljon. Niiden lasten, nuorten ja perheiden kohdalla, jotka käyttävät paljon eri palveluita, palveluiden integraatio todennäköisesti heikkenee. Palveluiden yhteensovittaminen on todella suuri haaste valinnanvapausmallissa.

Valinnanvapaus ei sote-palveluissa toimi samalla tavalla automaattisesti laatua kohottavana kilpailutekijänä kuin monilla muilla toimialoilla. Jos korvausjärjestelmä suosii helppoja asiakkaita, niin seurauksena voi olla heikommassa asemassa olevien, paljon palveluita tarvitsevien ja syrjäytymisvaarassa olevien ihmisten palveluiden saatavuuden heikentyminen. Heikommassa asemassa olevat perheiden mahdollisuudet valita palveluja ovat huonommat kuin paremmassa asemassa olevien. Heikommassa asemassa olevat ihmiset eivät myöskään ole yritysten kannalta niitä kohderyhmä, johon palveluiden laadun kehittäminen ensisijaisesti kohdistuisi.

Palveluntuottajien korvauskäytäntöjen pitää kannustaa riittävän hoidon ja palvelun takaamiseen sekä hoidon ja palvelun laadun varmistamiseen. Jos tuottajakorvaukset ovat liian alhaiset, riskinä on, että palveluisen laajuudesta, saatavuudesta ja/tai palveluiden laadusta joudutaan tinkimään. Jos korvaukset ovat alimitoitettu,

lisää se vääjäämättä painetta myös asiakasmaksujen korotuksiin. Tämä osuu kipeimmin paljon palveluita käyttäviin.

58. 20. Onko laki tarkoituksenmukainen hammashoidon näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

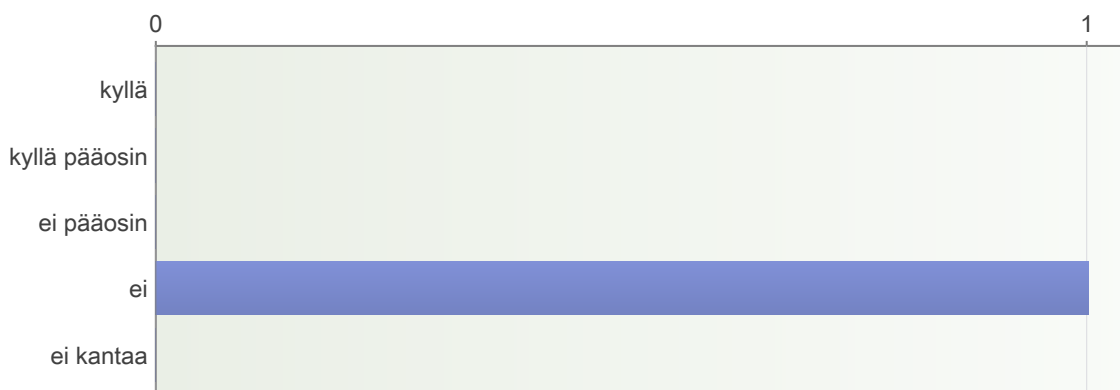

59. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

60. 21. Onko uudistuksen vaikutukset arvioitu näkemyksenne mukaan oikein ja riittävästi?

Vastaajien määrä: 1

61. Vapaaehtoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Valinnanvapausjärjestelmä vaikuttaa merkittävästi lasten, nuorten ja lapsiperheiden sosiaali- ja terveystalveluin ja lasten oikeuksien toteutumiseen. Lapsen oikeuksien sopimuksen 3 artiklan mukaisesti lapsen etu on arvioitava ja otettava ensisijaisesti huomioon lapsia koskeissa päätöksissä. Lapsen edun käsitteellä on tarkoitus varmistaa lapsen oikeuksien sopimuksessa turvattujen oikeuksien toteutuminen ja lapsen kokonaisvaltainen kehitys. YK:n lapsen oikeuksien komitea korostaa, ettei julkisen vallan hajauttaminen millään tavalla vähennä lapsen oikeuksien sopimuksen ratifioineiden valtioiden hallitusten vastuuta täyttää sopimusvaltiolle kuuluvia velvoitteita.

Lainsäädäntö on valtion keskeisin väline varmistaa lapsen oikeuksien toteutuminen lasta koskevilla päätöksissä ja toiminnassa. Oikeuksien toteutuminen edellyttää, että kaikki lapsiin vaikuttava lainsäädäntö on sopusoinnussa lapsen oikeuksien sopimuksen kanssa. Erityisen tärkeänä komitea pitää sitä, että kansallinen lainsäädäntö heijastaa sopimuksessa määriteltyjä yleisperiaatteita (syrjimättömyys, lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus elämään, henkiinjäämisen ja kehittämiseen sekä lapsen näkemysten kunnioittaminen (lapsen oikeus tulla kuulluksi)).

Lapsivaikutusten arviointi on väline lapsen edun selvittämiseen. Lapsen oikeuksien sopimuksessa turvatut oikeudet muodostavat perustan lapsivaikutusten arvioinnille. Esitysluonnoksesta puuttuu lapsivaikutusten arviointi. MLL vaatii, että valinnanvapauslainsäädännöstä tehdään perusteellinen lapsivaikutusten arviointi ennen hallituksen esityksen viemistä eduskuntaa. Hallitusohjelmassa todetaan, että lapsi- ja perhevaikutusten arviointi otetaan käyttöön.

Valinnanvapauslainsäädäntö on olennaisesti lapsiin ja perheisiin vaikuttavaa lainsäädäntöä, joten on välttämätöntä tehdä siitä laaja-alainen lapsi- ja perhevaikutusten arviointi.

Valinnanvapausesitys on keskeneräinen ja puutteellinen ja se on palautettava palauttaa huolelliseen valmisteluun. Vaikutusten arvioinneissa esiin tulleet epäkohdat on korjattava. Valmistelussa on ratkaistava esiin tulleet ongelmat, suunnitella vaiheistus ja sitten lähettää uudelleen lausuntokierrokselle.

62. 22. Miten arvioitte uudistuksen vaikuttavan oman taustaorganisaationne tai jäsenorganisaatioidenne asemaan?

Vastaajien määrä: 1

- Valinnanvapausmalli heikentää hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön sekä vapaaehtois- ja vertaistoiminnan edellytyksiä.

Järjestöissä tehdään vuosittain miljoonia tunteja vapaaehtoistyötä, joka lisää ihmisten hyvinvointia ja tarjoaa kynnyksetöntä, ongelmia ehkäisevää, varhaista tukea. Järjestölähtöisen auttamistyön erityispiirre on, että ihmiset toimivat itse oman ja muiden hyvinvoinnin edistämiseksi. Sekä vertaistuen saamisen että muiden auttamisen on todettu lisäävän esimerkiksi vanhempien voimavaroja. Järjestöjen organisoima ja ohjaama vapaaehtoistyö on yksi kustannustehokkaimmista tavoista lisätä kansalaisten hyvinvointia ja ehkäistä ongelmia.

Järjestölähtöinen auttamistyö perustuu pitkälti vapaaehtoisuuteen, minkä vuoksi järjestöjen tarjoama tuki ei ole luonteeltaan myytävää palvelua. Uusia vapaaehtoisia koulutetaan jatkuvasti ja heitä tuetaan ongelmatilanteissa. Vapaaehtoistoiminnan laatu, jatkuvuus ja kehittäminen (koordinointi, koulutus, ohjaus, arviointi) edellyttävät ammatillista ohjausta ja säännöllistä rahoitusta.

Järjestölähtöisen toiminnan rahoitus perustuu tällä hetkellä monissa tapauksissa STEA:n ja kunnan yhteiseen

rahoitukseen. Esimerkkinä on MLL:n vapaaehtoisten ammatillinen ohjaus josta vastaa 20 alueellista koordinaattoria. Myös MLL:n valtakunnallisen Lasten ja nuorten puhelimen toimintaa rahoitetaan STEA:n ja kuntien avustuksilla. Muiden järjestöjen esimerkkejä yhteisrahoitteisesta toiminnasta ovat Klubitalot, Mielen terveysseuran Kriisikeskukset ja Poikien ja Tyttöjen talot.

Sote-uudistuksen myötä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistehtävä kuuluu sekä kunnille että maakunnille. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislakiesitykseen (hallituksen esitys sote- ja maakuntauudistukseksi, HE 15/2017) tehtävä on kirjattu kuntien osalta 7 §:ään ja maakuntien osalta 8 §:ään. On hyvä ja perusteltu ratkaisu, että hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen määritellään sekä kuntien että maakuntien tehtäväksi. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kuuluu kaikille toimijoille ja toimialoille yhteiskunnassa.

Kunnan ja järjestöjen yhteistyö on kirjattu sote-järjestämislakiesitykseen. Sen mukaan kunnan on tehtävä yhteistyötä kunnassa toimivien yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa. Maakuntia koskevasta lakiesityksestä vastaava kirjaus puuttuu. Maakuntien ja järjestöjen yhteistyön turvaamiseksi sote-järjestämislakiin tarvitaan kirjaus yhteistyövelvoitteesta. Järjestöt toimivat paitsi paikallisella tasolla, myös alueellisesti ja valtakunnallisesti. On välttämätöntä, että sekä kunnat että maakunnat tekevät yhteistyötä järjestöjen kanssa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Yhteistyövelvoite ja siihen liittyvä mahdollisuus avustaa järjestöjen toimintaa on huomioitava lainsäädännössä.

Maakunnalle on tulossa vain lakiin kirjattuja tehtäviä, ei sellaista laajaa yleistä toimialaa, mikä kunnalla on. Maakunta hoitaa vain niitä tehtäviä, jotka lainsäädännön mukaan sille kuuluvat. Jos järjestöyhteistyötä ei ole mainittu lainsäädännössä, maakunnassa voidaan tulkita, ettei järjestöjen avustaminen kuulu sen tehtäviin. Järjestölähtöisen auttamistyön turvaamiseksi myös maakunnilla tulee olla mahdollisuus avustaa järjestöjä.

Kuntien mahdollisuudet avustaa järjestöjä vaihtelevat huomattavasti. Kunnat voivat myös mieltää, että usean kunnan alueella toteutettava järjestölähtöinen auttamistyö kuuluu maakunnan rahoitettavaksi. Tämä voi johtaa siihen, etteivät kunnat eivätkä maakunnat avusta järjestölähtöistä auttamistyötä.

Jos STEA:n rahoitusta täydentäviä maakuntien ja kuntien avustuksia järjestölähtöiseen auttamistyöhön ei turvata, saattavat monet järjestöjen toiminnot loppua tai supistua merkittävästi. Muutosvaiheessa tulee huolehtia siitä, ettei avustusten jakamiseen tule vuosittaisen toiminnan lamauttavia katkoja. Pitkäjänteinen sopimuskumppanuus tukee järjestölähtöisen auttamistyön jatkuvuutta ja laatua.

Perhekeskustoimintamalli on moderni tapa verkostoida hajanaiset lasten ja perheiden palvelut ja sovittaa ne yhteen lapsi- ja perhelähtöisesti. Perhekeskusmallissa sovitaan yhteen maakuntien lapsiperhepalvelut (sote-palvelut, kuten äitiys- ja lastenneuvolapalvelut, kasvatus- ja perheneuvonta, lapsiperheiden sosiaalityö) ja kuntien palvelut (varhaiskasvatuspalvelut) sekä järjestöjen ja seurakuntien toiminnot (kuten vertais- ja tukihenkilötoiminta). Lapsiperheiden avoimet kohtaamispaikat ovat tärkeä osa perhekeskustoimintaa. Näitä ylläpitää usein järjestö, esimerkiksi MLL:n perhekahvilat.

MLL pitää tärkeänä, että perhekeskustoiminnan koordinaatio ja kokonaisvastuu määritellään maakunnan liikelaitoksen eikä sote-keskuksen tehtäviin. Perhekeskustoimintamalli voidaan parhaiten turvata sisällyttämällä se sote-palvelujen osalta kokonaisuutena maakunnan liikelaitoksen yhteyteen. Tämä turvaisi palvelujen integraation ja lapsiperheiden yhtenäisen palvelukokonaisuuden, mahdollistaisi painopisteen siirtämisen varhaiseen tukeen ja hoitoon sekä hillitsisi kustannusten kasvua. Se olisi myös tehokkain tapa kaventaa terveys- ja hyvinvointieroja. Maakunta vastaisi yhteistyösopimusten laatimisesta maakunnan alueella toimivien kuntien varhaiskasvatuspalvelujen, järjestöjen ja seurakuntien kanssa sekä koordinoisi perhekeskustoiminnan kokonaisuutta.

63. 23. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Vastaajien määrä: 1

- Valinnanvapausjärjestelmä ehdotetulla tavalla vaarantaa sote-uudistuksen tavoitteiden toteutumisen. Esitys on keskeneräinen ja puutteellinen. Esitetty malli on myös liian monimutkainen ja vaikeasti hallittava. Valinnanvapausmalli pitää palauttaa valmisteluun ja ratkaista esille nousseet ongelmat.

Valinnanvapauden toteuttamisessa on lähdettävä liikkeelle vaiheittain ja selvästi suppeammin ja edetä asteittain saatujen kokemusten perusteella. Valinnanvapauslain toteutuminen ehdotetussa muodossa lisää väestöryhmien terveys- ja hyvinvointieroja, ei poista alueellisia palveluiden saatavuuden eroja, eikä paranna kustannustehokkuutta. Esitys ei edistä yhdenvertaisuuden toteutumista palveluissa. Valinnanvapautta tulisi kokeilla ensin rajatuilla alueilla ja asteittain jatkaen jo käynnissä olevia valinnanvapauskokeiluja.

Lakiesitys nyky muodossaan ei edistä sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnallista integraatiota edes perustasolla. Esitys antaa mahdollisuuksia sellaiselle yritystoiminnalle, jolla muutenkin parhaat kasvuedellytykset. Esitys tulee keskittämään palveluita muutamille suurille yrityksille ja nostamaan palveluiden kustannuksia.

Valinnanvapausmalli uhkaa heikentää palveluiden jatkuvuutta, mikä on erityisesti lapsiperheiden palveluissa huono asia. Jatkuvuus parantaa palveluiden vaikuttavuutta ja laatua. Jatkuvuus palveluissa myös vahvistaa varhaisen tuen ja ennalta ehkäisemisen mahdollisuuksia. Esimerkiksi neuvolapalveluissa ja opiskeluhollossa palveluiden jatkuvuus on keskeinen laatu- ja vaikuttavuustekijä.

On tärkeää, että jatkossa sekä kunnat että maakunnat tekevät järjestöjen kanssa yhteistyötä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi ja että sekä kunnat että maakunnat myös avustavat järjestöjen vapaaehtoistyötä ja vertaistukea.

Valinnanvapauslakiluonnoksen mukaan 12 vuotta täyttänyt saisi itse valita palvelun tuottajan, jos hän ikänsä ja kehitystasonsa perusteella kykenee päättämään hoidostaan ja huolenpidostaan. On kuitenkin eri asia päättää hoitoonsa liittyvistä asioista kuin hoitopaikasta. Lapsilta ei voida edellyttää samanlaista kykyä itsenäisiin valintoihin kuin aikuisilta. Lasta koskevilla asioilla lapsen edun on oltava ensisijainen harkintaperuste, myös valinnanvapauden käyttämisessä.

Säännöksen lähtökohtana on oltava paitsi lapsen oikeus osallistua ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti itseään koskevaan päätöksentekoon myös lapsen oikeus erityiseen suojeluun ja huolenpitoon. Lapselta ei voida edellyttää samanlaista kykyä itsenäisiin valintoihin kuin aikuiselta. Lapsenhuoltolaki velvoittaa huoltajia turvaamaan lapselle tarpeellisen huolenpidon sekä antamaan tukea kasvuun ja itsenäistymiseen. Huoltajilla tulee olla mahdollisuus turvata lapsen tarvitsemien sosiaali- ja terveyspalveluiden saatavuus. Ehdotettu valinnanvapauslainsäädäntö ei tätä turvaa riittäväällä tavalla.

Valinnanvapausmalli ohjaa merkittäväällä tavalla koko sote-uudistusta. Myös valtiovarainministeriö on tuoreessa raportissaan todennut, että valinnanvapauslainsäädäntö voi hajottaa potilaiden hoitoketjut. Valinnanvapausmalli voi myös johtaa merkittävään kustannusten kasvuun. Valinnanvapauslainsäädäntöön olisi perusteltua ottaa aikalisä ja arvioida sen toteuttaminen vasta, kun sote-uudistus on saatu käyntiin.

64. 24. Yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.

Vastaajien määrä: 1

- Esitysluonnos on niin keskeneräinen, että sen tässä vaiheessa ei ole tarkoituksenmukaista esittää pykäläkohtaisia muutosehdotuksia luonnokseen.